

Pécsi Tudományegyetem  
Bölcsészettudományi Kar

# **A fiatalkorú bűnelkövetés rizikótényezőinek feltárása**

Témavezető: Dr. Nagy László

Gór Dóra

GODVAAB.PTE

Pszichológia MA - Klinikai- és egészségpszichológiai szakirány

2017



„A szimpla dolgok elvesznek a börtönben.  
Úgy éreztem magam, mint turista egy távoli országban,  
vagy úrhajós egy idegen planétán.”

(Nelson Mandela)

## **Tartalomjegyzék:**

• Absztrakt	4
• Bevezetés	5
• Elméleti háttér	5
• Hipotézisek	12
• Módszertan	12
• Statisztikai elemzés	14
• Megvitatás	15
• Bibliográfia	18
• Függelék	20

## **Absztrakt:**

A dolgozat részletesen ismerteti olyan tényezőket a fiatalok bűnelkövetésében és környezetében, amelyek nem találhatók meg, vagy nem olyan hangsúlyosak azonos korú, középiskolába járó társaiknál, amelyek determinálhatják az ő bűnözői létüket. A kutatás a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben, az EMMI Debreceni Javítóintézet Nagykanizsai Telephelyén és nagykanizsai, illetve pécsi középiskolákban zajlott. A kutatás módszereként hat személyiségtesztet szolgált, melyek között szerepelt átfogó és specifikus felmérés is (például: karakter- és temperamentum jellemzők, narcizmus, szadizmus, pszichopátia). A tesztek mellett pedig sor került egy személyes beszélgetésre is egyenként, ahol mind a fogvatartottak, mind pedig a középiskolások demográfiai adatai, családi és baráti környezete, anyagi helyzete, és felnevelésének körülményei kerültek szóba, illetve az elkövetett bűn és miéértje a fogvatartotti csoportban. Elvárt eredmények között szerepel, hogy olyan személyiség- illetve környezetbeli jeleket találjanak a fogvatartotti csoportban, amelyek nincsenek meg, vagy nem hangsúlyosak a középiskolások csoportjában (például antiszocialitás, impulzivitás, pszichopátia, szadizmus, szülő(k) büntetett előélete, szülő(k) halála, mentális betegség vagy addikció a családban, szegénység, alacsony szocioökonómiai státusz, stb.), így azonosíthatóvá válnának a rizikótényezők, melyek alapján még időben lehetne beavatkozást végezni a fiataloknál, ami segítené őket a normál életvitel elsajátításában és művelésében. Tehát a hangsúly nem a reszocializáción lenne, hanem a prevención. Cél ezen kívül egy olyan tesztcsoport összeállítása, mely a jövőben alkalmas lenne a problémás fiatalok szűrésére, bűnözői hajlandóságuk felmérésére. Az eredmények elemzése során találtak olyan személyiségbeli és környezetbeli tényezőket illetve faktorokat, melyek összefüggésben állhatnak a bűnözői lét kialakulásával.

Kulcsszavak: fiatalok bűnelkövetés, börtön, kriminál

## **Bevezetés:**

A bűn a legprimitívebb társadalmakban is olyan cselekedet, mely a közösség szabályait, erkölcsi normáit sérti, ezért pedig büntetésre szorul. Így volt ez már az őskorban, s ma is ezen szabályok szerint élünk és cselekszünk. A bűnről való megítélés sokan változott a történelem során, egy tényező azonban változatlanul fennmaradt, ez pedig a bűnelkövetők iránti érdeklődést és tetteik miéértje utáni kutatás. Ez a természetesen mindig is veszélyt jelentett, az áldozatul válás, vagy az áldozatokkal való túlzott empátia miatt, azonban az igazán kíváncsi egyéneket ez sem rettenthette vissza. A másik oldalon pedig ott állnak a bűntevők, akik büntetése két fő cél szolgál: egyrészt a megtorlást és az erkölcsi felelősségre vonást, másrészt pedig a megsértett erkölcsi világ egyensúlyának helyreállítását. (György, 1967)

Számomra is nagyon érdekes témafelvetésnek tűnt és tűnik még mai napig is a bűnnel, bűnelkövetőkkel való foglalkozás és kutatás, de végző elhatározásra csak az ausztrál foglyok karakter vizsgálatát leíró cikk elolvasása után jutottam. A megjelent eredmények azt mutatták, hogy a Cloninger-féle TCI karakter faktor mérése segítséget nyújthat a bűnözés mögötti esetleges pszichopatológiák és szerhasználat felfedésére. A szerzők hipotéziseik beigazolódtak, hiszen magas százalékban találtak depressziós, szorongásos tüneteket és kábítószer fogyasztást is, melyeket főként genetikai alapokra helyeztek. (Stephen Allnut, Lucinda Wedgwood, Kay Wilhelm, Tony Butler, 2008) Ezután kezdett el foglalkoztatni a kérdés, hogy vajon a TCI faktorokon kívül más személyiség jellemzők is közrejátszanak-e a bűnözői magatartás kialakulásában, esetleges prediktorai-e, vagy inkább a megváltozott magatartás okozza-e a személyiségben lévő lehetséges változásokat. Választásom pedig azért esett fiatalokúakra, mely a fogvatartotti állományban 21. életévét még nem betöltött fogvatartottakra vonatkozik, mert életkoruk alapján rájuk még nagy hatással van a környezet, például a szülők, az iskola, a barátok, a tanárok, stb. s náluk a genetikai adottságok dominanciája még nem olyan magas, mint felnőtt társaiknál, akiknél a kor előre haladásával egyre csökken a környezeti befolyás s ennek eredményeként a genetikai meghatározottság megnövekszik. (Bereczkei, Hoffmann, 2012)

## **Elméleti háttér:**

### **Bűnözésre vonatkozó legfontosabb pszichológiai elméletek:**

A pszichológiában ugyancsak, mint a tudomány más területein születtek elméletek a bűnöző viselkedésre vonatkozóan. A fő kérdés és a vita tárgya pedig mindig is a bűnöző lét eredetére kereste a választ, hogy tisztán biológiai-e, vagy inkább környezeti és tanulási hatás, esetleg pedig e kettő kombinációja. A következőkben a legfontosabb elméletek felsorolásával szeretném szemléltetni a kérdés sokoldalúságát és összetettségét.

A **biológiai elméletek** főként az iker és örökbefogadásos vizsgálatokon alapulnak, mely a bűnözői viselkedés öröklékenysége kérését vetették fel. A bűnözés mögött meghúzódó antiszocialitásra hívták fel a figyelmet, melynek tünetei a szociális normák betartásának a képtelensége, meggondolatlanúság, nyugtalanság, fékezhetetlenség, felelőtlenység és az agresszivitás. (Kulcsár, 2008) Ennek heritabilitását 40-50% közé helyezték a különböző vizsgálatok során, melynek jelentése, hogy a személyben megjelenő antiszocialitás 40-50%-ban vezethető vissza genetikai tényezőkre. A kutatások eredményei azt is mutatták, hogy az

előfordulási százalék a férfiaknál sokkal magasabb, amit azzal magyaráztak, hogy a nőknél magasabb küszöb kell a kialakulásának manifesztációjához. (Bereczkei, Hoffmann, 2012)

Az **evolúciós pszichológia** ma már maladaptív viselkedésformaként tekint az antiszociális stratégiákra, melynek eredete valószínűleg az adaptív versengéses viselkedésekben gyökerezik, mely régen még kedvező volt a társadalom és az egyén számára, mára azonban már inkább deviáns és viselkedési zavaros bélyeget kap a hasonlóan viselkedő személy. (Kulcsár, 2008) Az evolúciós pszichológia emellett kitér a bűnözés mögött meghúzódható pszichopátiára is, ezt azonban a karakter faktorok és a környezeti tényezők vizsgálata miatt esetleg egy későbbi munkámban fejteném ki.

A tanuláselmélet nézetei képviselő Jefferey úgy vélte, hogy a kriminális viselkedés operáns kondicionálás útján sajátítódik el, ahol egy korábbi, deviáns viselkedés megerősítést kapott, mely olyan hatású volt, hogy a személy később sem tudta visszanyerni viselkedéses kontrollját. Bandura ezzel szemben a modellálás és a mintakövetés lehetőségét vetette fel. (Kulcsár, 2008)

Az **analitikus elméletek** Freud munkásságáig nyúlnak vissza, ahol Freud és tanítványai három lehetséges okot sorolnak fel a bűnözési magatartásra: először is a gyenge felettes én jelenlétét, melyet az ödipális konfliktus megoldatlansága okozhat, másodsor az identifikációt kriminális szülőkkel, végül pedig a személy fixációját valamely korai fejlődési fázison, melynek felelősét a családi életben keresik. (Kulcsár, 2008)

A **kognitív pszichológia** képviselői az antiszociális viselkedés okát kognitív, figyelmi vagy emlékezeti zavarokban találták meg. Úgy gondolták, hogy vannak olyan specifikus kognitív minták, melyek kriminális gondolkodási sémákra utalnak. Yochelson és Samenow például úgy vélték, hogy a bűnözésre hajazó negatív tulajdonságok mindenkiben megtalálhatók, de vannak olyanok, akikben ez felerősödik, és kezelésük képtelenné válik. (Kulcsár, 2008)

**Singer** (1975. Idézi: Tonagy, Target, 2005) azt az általános álláspontot képviselte, hogy ösztönzavarok, énfunkció zavarok és a felettes én problémák egyaránt vezethetnek antiszociális viselkedéshez és sem a biológiai sem pedig a tanulási/környezeti tényezőket nem zárta ki.

**Popper Péter** kiemelkedő hazai kutató a bűnöző személyiségjegyek terén ellenben nem az eredetre volt kíváncsi, sokkal inkább, hogy mikortól beszélhetünk személyiség zavarról egy bűncselekményt elkövető esetén. (Kiss, 2014) Arra az eredményre jutott, három fajta csoportot lehet ezen a téren megkülönböztetni: antiszociális viselkedés deliktum nélkül, deliktum antizocialitás nélkül, kriminalitásról pedig akkor beszélhetünk, ha az antizocialitás deliktummal, tehát bűncselekménnyel társul. (Popper Péter, 1970)

## **Cloninger pszichobiológiai személyiségmodellje:**

Több, a személyiség jellemzőit feltáró vizsgálat és kutatás készült már az elmúlt évtizedekben, melyek közül két fontosabbat emelnék ki, mely Cloninger elméletéhez is szorosan kapcsolódnak. Az első a „Big Three”, mely Eysenck nevéhez kapcsolódik, s melyben a neurobiológiai alapokon és különbségeket van a hangsúly, illetve megjelenik a tanulás és a pszichopatológia is. Eysenck által a fentiek által meghatározott személyiségjellemzők: extravertió, neuroticitás, pszichoticizmus. Ennek kiegészítéseként vált híressé a „Big Five” személyiségmodell, mely a nyelvben használatos tulajdonságok használatának faktoranalízisével sorolta azokat 5 különböző kategóriába, így létrehozva a

személyiség 5 alapvető faktorát: extravenzió, emocionális labilitás, együttműködés, lelkiismeretesség, nyitottság. E két modell versengése miatt gondolta Cloninger, hogy egy, a két elméletet integráló, átfogó személyiség leírást és modellt hoz létre, melynek két predispozíciója a temperamentum és a karakter lett. Elméletét biológiai szempontból is igazolni kívánta, ezért a két jellemzőt különböző agyi struktúrákhoz is kötötte, melyet az agysérültekkel elvégzett vizsgálatok során igazolni is tudott. Ez alapján a temperamentumot a limbikus rendszerhez és a striatumhoz kapcsolta, ahol a procedurális tanulás és a memória szerepe a meghatározó, a karaktert pedig a hipokampális formáció és a halántéklebény működésén alapozta, amiért a pozicionális memória és a tanulás felelős, melyek révén alakulnak ki az önmagunkról szerzett tapasztalatok és a tudás. (Rózsa és mtsai, 2005) Cloninger elmélete alapján tehát kritikusan lép fel a korábbi személyiségmodellekkel szemben, mert a vonások heritabilitását körülbelül 40-60% közé helyezi, ami azt mutatja, hogy mind a környezeti, mind pedig a genetikai faktorok nagy hatással vannak a személyiség alakulására és egyik szerepe sem emelhető ki vagy említhető külön, a másik elhagyása nélkül. (Cloninger, 1987)

### **Karakterfaktorok:**

A karakter a self-koncepció fejlődési különbségein alapul. A karakter a belátásos tanulás révén fejlődik, így kialakítva a viselkedéses célokat és elvárásokat. A karakter kialakulása a self-koncepciókra is választ ad: ki vagyok én, miért vagyok itt. A karakterdimenziókra emellett tekinthetünk úgy is, mint a normál elhárító mechanizmusok eredményeire. A fejlődés során pedig kialakul az anticipáció képessége, illetve az alturizmusra és a szublimációra való hajlam is. A self-koncepció fejlődése 3 lépcsőfokon keresztül zajlik, mely fokok megfeleltethetőek a három karakterfaktorral: önirányítottság, együttműködés, transzcendencia. Az első lépcső az individuum autonómiájának kivívása, mely az önirányítottsággal van összefüggésben, második ahol a személynek a társadalom integrálódott részévé kell válnia, amihez az együttműködés kapcsolódik, harmadik pedig a világ és minden dolgok részévé válni, mely a transzcendencia élménynek felel meg. (Rózsa és mtsai, 2005)

- **Önirányítottság (Self-Directedness=S):** „Az önirányítottság faktoron elért érték arra utal, hogy a személy mennyire képes a kontrollra, a szabályok betartására és a viselkedéses alkalmazkodásra az adott szituációban, és ez a kontroll mennyire van összhangban az egyénileg választott célokkal és értékekkel. Mennyire tud a személy azonosulni az elképzelt self-el, mint egy integrált, céltudatos, egész individuummal, inkább, mint reaktív impulzusok dezorganizált készletével.” (Rózsa és mtsai, 2005) Magas önirányítottság esetén a személy céltudatos, tesz céljai elérése érdekében, vágyait és ezek kielégülését késleltetni tudja, elfogadja magát olyanak, amilyen, pozitív értékelése van önmagáról, erős és érett. Ez a faktor emellett korrelál a felelősségtudattal és az eredményességgel. Önirányítottság fejlődése egy hosszabb folyamat. (Rózsa és mtsai, 2005) (Margitics és mtsai, 2005)
- **Együttműködési készség (Cooperativeness=C):** Az együttműködési készség a más emberekkel szembeni elfogadás egyéni különbségeinek mérésére szolgál. Az egyetértési készséget figyeli szemben az ellenségeskedéssel. A skálán magas pontszámot elérő személyek társaikkal szemben elfogadóan, toleránsak, empátikusak és segítőkészek, a közösség teljes értékű tagjai. Alacsony pontszámot elérő társaikat azonban inkább az intolerancia, a segítőkészség hiánya, a mások

iránti érdeklődés hiánya, az én központú agresszió és a bosszúállás jellemzi. (Rózsa és mtsai, 2005) (Margitics és mtsai, 2005)

- Transzcendenciaélmény (Self-Transcendence=ST): Az egyéne fejlődésének egyik elkerülhetetlen része, ahol a személy a világ egészével, a mindenséggel tud egyesülni, ahol már nincs egyéni self. Főként idősebb korban írható ez le, amikor a személy azonosul és egyesül a természettel és mindennel, ami a self-en kívül helyezkedik el. Magas érték esetén a személy bölcs, türelmes, kreatív, egyesülni tud az univerzummal, ezzel szemben alacsony érték esetén a személy türelmetlen, nagy hangsúlyt fektet önérzetére, hiányzik belőle az alázatosság, és az azonosulási vágy. (Rózsa és mtsai, 2005) (Margitics és mtsai, 2005)

### **Temperamentumfaktorok:**

A temperamentum faktorok genetikailag függetlenek, és a Gauss-görbéhez hasonló eloszlást követnek, a legtöbb embernél közepes értékekkel. Az itt jelentkező különbségek már gyermekkorban megfigyelhetőek, így később bejósolhatják a serdülő- és felnőttkori viselkedést.

- Újdonságkeresés (Novelty Seeking=NS): *“Az újdonságkeresés a viselkedés aktivációjának, kezdeményezésének öröklött mintáját jelenti, amely gyakori explorációs aktivitással jár együtt.”* (Rózsa és mtsai, 2005) Magas szintje impulzivitást, gyakori explorációt és ingerkeresést jelöl, alacsony szintje pedig inkább töprengő, megfontolt, az apró dolgokkal foglalkozó emberre utal. (Rózsa és mtsai, 2005)
- Ártalomkerülés (Harm Avoidance=HA): *“Az ártalomkerülés a viselkedés gátlásának, megszüntetésének öröklött mintáját jelenti, amely megnyilvánulhat passzív elkerülő magatartásban, a bizonytalanságtól való félelemben, az idegenekkel szemben mutatott féltékenységekben, a gyors kifáradásban.”* (Rózsa és mtsai, 2005) Az átlagnál magasabb értéket elérő személyre jellemző az aggodalmaskodás, óvatosság, feszültség, míg a spektrum másik végpontán elhelyezkedők inkább gátlásoktól mentesek, gondtalanok, magabiztosak és optimisták. (Rózsa és mtsai, 2005)
- Jutalomfüggőség (Reward Dependence=RD): *“A jutalomfüggőség a viselkedés fenntartásának, folytatásának öröklött mintáját jelenti, amely megjelenhet az érzékenységekben, a szociális kötődésben, mások elismerésétől való függőségben.”* (Rózsa és mtsai, 2005) Magas szintje a másokon való segítség utáni sóvárgást, meleg együttérzést és a szociális ingerekre való érzékenységet predesztinálhatja, ellenben pedig érzelmi hidegség, szociális elszigetelődés és gyakorlatiasság jelenhet meg. (Rózsa és mtsai, 2005)
- Kitartás (Persistence=P): A kitartás eredetileg a jutalomfüggőség egy alfaktora volt, később önállósult, azonban elméleti kidoglozottsága még mindig hiányos. (Rózsa és mtsai, 2005)



## **Nárcizmus:**

A nárcizmus gyökerei a görög mitológiából eredeztethetőek, s ma is széles körű kutatási lehetőséget ad, mivel összetett és ellentmondásos jelenség. Spektruma az egészséges, mindennapi étellel összeegyeztethető, hatékony személyiségműködéshez szükséges nárcisztikus vonásoktól, a Sötét Hármak tagját képező szubklinikus formát át, egészen a patológiás, az egész személyiségstruktúrát jelentősen befolyásoló formáig terjed. A pszichodinamikus nézőpont képviselői (pl. S. Freud, O. Kernberg, Kohut) még egységesként kezelték a jelenséget, azonban az utóbbi évtizedek kutatói már heterogén, két olykor három részből összeálló nárcizmusról beszélnek. Az egyik fajtája az ún. grandiózus nárcizmus, mely legfőbb vonásai: önnön nagyszerűségbe és felsőbbrendűségbe vetett hit, nagyfokú exhibicionizmus, feljogosultság érzése, másoktól való csodálat elvárása. Jellemző továbbá a versengésre való hajlam és a magas reziliencia, ami miatt magasan funkcionáló egyénekről beszélhetünk. Másik fajtája az ún. sebezhető, vagy mimóza típus, mely egy rejtettebb, nyílt viselkedésben kevésbé megnyilvánuló formát jelent. Kritikára rendkívül érzékenyek, szociális kapcsolatoktól inkább visszahúzódnak, gátlásosak és kifejezetten szerények, de paradox módon náluk is megjelenik a grandiozitás és felsőbbrendűség érzés, de ezt erős kontroll alatt tartják, mely belső konfliktushoz és distressz állapothoz vezet. (Paál Tünde, 2014)

A nárcizmus etiológiáját tekintve a szubklinikus nárcizmus viszonylag magas öröklékenységet mutat (59%), azonban a gének mellett több kutató is felveti a környezet befolyását is, például rizikófaktorként vetődik fel a közönyös, érzéketlen, hideg szülői jelenlét, vagy a szülők tükröző szerepe. (Paál Tünde, 2014)

## **Pszichopátia:**

Az irodalmak jelentős része összemosza a pszichopátia, a szociopátia és az antiszociális személyiségzavar fogalmait. Az átfedés valóban nagy mértékű, de számos ponton mutatnak az adott jellemzők különbségeket is. Az antiszociális személyiségzavar pszichopatológiailag kategorizált (DSM-IV). A pszichopátia és szociopátia esetén pedig sokkal árnyaltabb és összetettebb a kép. A pszichopátia fő jellemzői két kategóriába sorolhatóak: affektív stílus és életvitel. Az affektív stílusukat tekintve jellemző a felszínesség, éncentrikusság, grandiozitás, gyakori megtévesztés és manipulációs, sekélyes érzelmek és csekély számú emberi kapcsolat, bűntudat, empátia és megbánás hiánya. Az életvitel dimenziójába pedig az impulzivitás, a magatartást kontroll hiánya és a felelőtlenség tartozik, melyek már korán jelentkezhetnek magatartási problémák formájában és könnyen vezethetnek felnőttkori antiszociális magatartáshoz. A két alkatmegóriába felsorolt főbb jellemzők azonban a kutatások során csekély korrelációt mutattak, mely arra ösztönözte a kutatókat, hogy a pszichopátiát ne egy kategóriaként kezeljék, hanem különböző aspektusokra bontsák. Így fogalmazódott meg a primer és a szekunder pszichopátia. A primer pszichopátia veleszületett jelenség, háttérben egy bizonyos genotípus áll és a környezeti hatások csak elenyésző mértékben befolyásolják. Fő jellemzőik a szociális érzelmek, az affektivitás és az empátia hiánya, az öncélú kegyetlenségre való hajlam. A pszichopátia e fajtája minden emberi populációban jelen van, és a populációk körülbelül 1%-ra jellemző. Az agresszió ebben az esetben instrumentális formában jelenik meg, mely hideg, célvezérelt, másokat pusztán akadályozó viselkedésben nyilvánul meg. Nem érzik, hogy személyiségüktől vagy önmaguktól idegen lenne viselkedésük, betegség belátásuk nincs, így motivációjuk sem a változásra, terápiába nehezen bevonhatók. Ezzel szemben a szekunder pszichopátia háttérben már központi szerepet kap a környezet is a genetikai háttér mellett. A genetika hajlamosságát a különböző környezeti

faktorok erősíthetik vagy gyengíthetik. Erősítő tényező lehet például a bizonytalan családi háttér, az erőforrások bizonytalansága, alacsony szocioökonómiai státusz. A szekunder típusnál jelen vannak a szociális érzelmek átélésére vonatkozó képességek, de ezek elfojtva jelennek meg, illetve jellemző továbbá a magas fokú impulzivitás, neuroticitás és ingerlékenység. A náluk megjelenő agresszió inkább reaktív, melyre a magas fokú ingerlékenység és a vélt vagy valós sérelem súlyosságával arányban nem álló megtorló reakció jellemző. A pszichopátia, mint kórkép nem mutat összefüggést az intelligenciával és az egészségi állapottal sem. (Paál Tünde, 2014)

### **Szadizmus:**

A szadizmus fogalma alatt a kutatók legfőképp a mindennapi szadizmust értik, mely viszonylag egy új fogalomként kezelhető, ellenben a szexuális szadizmussal, mely már régóta definiált és használt kategória. A legújabb elméletek szerint a szadizmus a Dark Triad elemeihez szorosan kapcsolható, így már Dark Tetrad-ról is beszélhetünk, mely elmélet tagjai a machiavellizmus, nárcizmus, pszichopátia és szadizmus. A szadista ember valójában arra törekszik, hogy megfigyelje, vagy indukálja mások szenvedését, legyen az fizikai, pszichés vagy verbális, csupán élvezetből, izgatottságból. Fő vonásaik közé tartozik az érzéketlenség és a kegyetlenség élvezete, illetve a brutalitásuk kiélését lehetővé tevő helyzetek keresése. Már fiatal korban megjelenhet, például iskolai zaklatások formájában, de a felnőtt korban is jelentős jegyként szerepel. (Buckels, Jones, Paulhus, 2013) (Paulhus, 2014)

### **PID-5 faktorai:**

Manipuláció (Manipulativeness): a mások befolyásolására vagy kontrolljára való hajlam. Céljaik elérése érdekében csábítást, bűbájt vagy hízélgést alkalmaznak.

Érzéketlenség/hidegség (Callousness): mások iránti aggodalom vagy empátia, illetve bűnösség és büntudat hiánya. Jellemző a másokkal szembeni negativitás és károkozás, gyakran társul agresszióval vagy szadizmussal.

Megtévesztés (Deceitfulness): jellemző a csalás, megtévesztés, az én önkénye, szokatlan és valótlan történetfűzés.

Ellenségesség (Hostility): tartós vagy gyakori dühös érzések, ingerlékenység és bosszúálló viselkedés jelenik meg magas szint esetén.

Kockázatvállalás (Risk Taking): veszélyes, kockázatos vagy potenciálisan önkárosító viselkedések megjelenése, melyek legfőképp gondatlanok és az unalom elűzésére szolgálnak félelemérzet vagy aggodalom nélkül a veszélyesség megtagadása mellett.

Impulzivitás (Impulsivity): az ingerek azonnali reakciójára való hajlam, mely cselekedetek legtöbbször meggondolatlanok, a pillanat hatása alatt zajlanak le, terv és a következmények végig gondolása nélkül.

Felelőtlenség (Irresponsibility): kötelezettségek és kötelezettség vállalások figyelmen kívül hagyása és elmaradása, tisztelet, elköteleződés és egyetértés hiánya.

Grandiozitás (Grandiosity): feljogosultság, a másoknál való felsőbbrendűség és kivételesség érzése. (lásd grandiózus nárcizmus)

Elkülönülés (Withdrawal): egyéni lét preferenciája szemben a társas léttel, társas helyzetek kerülése és az ebben való részvétel motivációjának a hiánya.

Szokatlan hiedelmek és élmények (Unusual Beliefs and Experiences): szokatlan képességek hite, például elme olvasás, telekinézis vagy gondolat-cselekvési fúzió, illetve szokatlan valóságészlelés például hallucináció-közeli tapasztalások.

Különtség (Eccentricity): szokatlan, bizarr, inadekvát cselekvések, szóbeli megnyilvánulások és megjelenés.

Perceptuális diszreguláció (Perceptual Dysregulation): szokatlan gondolatok és tapasztalatok megjelenése, például deperszonalizáció, derealizáció, disszociatív érzések, alvás-ébrenlét állapotának keveredése, gondolkodás-vezérlő tapasztalatok.

Antagonizmus (Antagonism): túlzott önérzet és különleges bánásmód igénylésének együttes megjelenése, ellenszenvvel és mások kihasználásával társulva, melybe bele tartozik a manipuláció, megtévesztés, grandiozitás, ellenségesség, érzéketlenség és figyelem keresése.

Pszichoticizmus (Psychoticism): mind tartalmilag, mind észlelési szinten összeférhetetlen, szokatlan vagy furcsa viselkedés és gondolkodás, mely magába foglalja a szokatlan hiedelmek és élményeket, különiséget és a perceptuális diszregulációt. (American Psychiatric Association, 2013)

### **Fiatalkorú fogvatartotti populáció:**

A bűnözés nem kívánt társadalmi jelenség. Léte – különösen a növekedése – zavart okoz a társadalom életében, ezért az ellene való állandó küzdelem kiemelten fontos társadalmi, politikai és állami feladat. Szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy a fiatalkorúak bűnözése a világ összes táján, így Magyarországon is egyre nagyobb méreteket ölt. Szükségszerű foglalkozni a témával, hiszen az a fiatalkorú generáció, mely most büntetés-végrehajtási intézetben szabadságvesztés-büntetését tölti, egyszer majd a társadalom részévé válik ezért nem hanyagolható el, hogy szabadulása után tisztességes állampolgárként folytatja ezen életét, vagy visszaesőként. (Kőszegi, 2010)

A fiatalkorú bűnözők szocializációjára pár családi ok felvonultatásával szoktak általában magyarázatot adni. Az egyik legelterjedtebb a hideg, elutasító anya és a brutális módszerekkel nevelő apa párosításán alapul, hiszen ilyenkor a gyermek egyik szülővel sem tud azonosulni, így nem alakulnak ki belső normái, viselkedését pedig inkább a külső kontroll fogja vezérelni. A társadalom is elutasítja őket, normáit elfogadni és betartani nem tudja, ezért hasonló deviáns viselkedésű fiatalokban találja meg „ideális” társaságát, együtt alakítanak ki viselkedési normákat. (Ilonka Zsófia, 2015) A deviáns normák itt tartalmazzák a manipulatív hazugságokat, a lopást, az erőszakos tevékenységet másokkal szemben. A spektrum tehát

széles, hiszen a vandalizmustól egészen a gyilkosságig terjedhet. (David C. R., 1995) Egy másik elmélet azonban az antiszociális viselkedés heritabilitására hívja fel a figyelmet, mely a különböző vizsgálatok során 40-70%-os értéket mutat mind a kamaszkori szabályszegés, mind pedig a felnőttkori bűnözés terén. Ez azonban nem mutat specifikusan örökölhető képességet a bűnözésre, sokkal inkább sebezhetőséget és egyes pszichológiai tulajdonságok és képességek kölcsönhatását. (Bereczkei, 2003) Mindkét elmélet következményeként kijelenthetjük, hogy a fiatalok bűnelkövetők általában hátrányos helyzetűek, melyhez gyakran társul aluliskolázottság, alulkontrolláltság, szükségleteik azonnali kielégítésére törekednek, viselkedésük pedig inkább érzelmi kontroll alatt van. (Boros, Csetneky, 2000)

### **Hipotézisek:**

A fent említett elméletek és kutatások alapján tűztem ki célul egy olyan feltáró kutatás elvégzését, ahol elvetve a nullhipotézist egyes személyiségjegyekben különbséget találunk a fogvatartotti és a kontroll csoport között, melyek előrevetíthetik az antiszociális magatartást, illetve az esetleges kriminalitás nyomán alakulatnak ki.

### **Módszertan:**

A kísérletben 108 fő adatait felhasználva kívántuk elvégezni a feltáró kutatást. A fogvatartotti populáció létszáma 35 fő, a kontroll csoportban pedig 39 személy volt. Nemüket tekintve mind fiúk, mert a fogvatartottak között csak fiúk voltak, ezért a kontroll csoportba is csak ők kerültek beválogatásra. A részvételi kritérium egyedül a nemre vonatkozott. Más kritérium pl. családi állapot vagy iskolázottság nem volt kizáró ok, hiszen ezek minél szélesebb skálája is segített a kapott eredmények értelmezésében. A fogvatartotti csoport a pécsi, Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet és az EMMI Debreceni Javítóintézet Nagykanizsai Telephelye fiatalok „lakói” voltak, a kontroll csoport pedig nagykanizsai Cserháti Sándor Szakképző Iskolája és Kollégiuma illetve a Pécsi Tudományegyetem Gyakorló Általános Iskola, és Szakgimnázium 9., 10. és 11. osztályba járó fiú tanulói.

A fogvatartotti populáció jellemzése: A résztvevők életkora 15 és 20 év között van, átlag életkoruk 18,1. (Függelék 1.sz. táblázat) Átlag iskolai végzettségük 7,55 osztály (Függelék 3.sz. táblázat), többségük bekerülésük előtt vagy az intézményben már dolgozott, vagy dolgozik jelenleg is. A család büntetett előéletét tekintve az anya, apa és a testvérek sokkal nagyobb számban tartózkodtak börtönben, mint az átlag populációnál. Főleg az apa és a testvérek büntetett előélete jellemző. (Függelék 7. és 8. sz. táblázat) Emellett pedig a gyermekotthon (Függelék 9.sz. táblázat), a szülő halál is magasabb számot mutat, mint a kontroll csoportban. (Függelék 10. sz. táblázat) Szülők iskolai végzettsége inkább a 8 általános és a szakmunkás (Függelék 4.sz. táblázat). Az elkövetett bűnök skálája széles, többféle büntetett merült fel a beszélgetések során, de a legjellemzőbb a rablás, garázdaság és ezek fegyveres vagy csoportos formája, de előfordul a többféle bűnelkövetés egy főnél is.

(Függelék 11. sz. táblázat) Kábítószer fogyasztás és dohányzás száma nagyon magas, főként a dizájner drogok, hallucinogének és ópiátok fogyasztása volt jellemző.

A kontroll csoport jellemzése: A résztvevők életkora 15 és 19 év között van, átlag életkoruk 16,34. (Függelék 2.sz. táblázat) Átlag iskolai végzettségük 9,55 osztály (Függelék 5.sz. táblázat), annak ellenére, hogy átlag életkoruk alacsonyabb, mint fogvatartott társaiké, többségük diákmunkát és nyári munkát már végzett. A család büntetett előéletére vonatkozó adat nem érkezett. (Függelék 7. és 8. sz. táblázat) Szülők iskolai végzettsége inkább 12-13 osztály. (Függelék 6. sz. táblázat) Rendőrséggel való dolguknál inkább a szabálysértések jellemzőek, de ezek is csak nagyon kis számban. (Függelék 11. sz. táblázat) Kábítószer fogyasztás és dohányzás száma alacsony, főként a marihuána fogyasztás dominál.

Ezen eredményeket egy félig struktúrált interjú keretében kaptam meg, ahol voltak előre rögzített standard kérdések, például korra, nemre, iskolázottságra, családi állapotra, majd ezeket a kérdéseket sok esetben kiegészítettük, pontosítottuk, majd újabb problémafelvetéseket tettünk hozzá nyitott kérdések formájában, mint például a szülőkkal való viszony, kábítószer fogyasztás, dohányzás, sport és a büntetett előélet a családban. (Függelék: Demográfiai adatok)

A kísérlet második felében pedig tesztkitöltésre kértem alanyaimat, amit már csoportos helyzetben hajtottak végre. A tesztek a következők voltak:

- JTCI (karakter- temperamentum faktorok mérése) (74 item)
- NPI és MCNS (nárcizmus mérése) (40 és 23 item)
- LSRP (pszichopátia mérése) (26 item)
- Szadizmus kérdőív (9 item)
- PID-5 klinikai kérdőív általunk kiválasztott faktorai (elkülönülés, manipuláció, megtévesztés, grandiozitás, felelőtlenség, impulzivitás, szokatlan hiedelmek és élmények, különtség, perceptuális szabályozatlanság, érzéketlenség/hidegség, ellenségesség, kockázatvállalás mérése) (115 item)

A tesztek kitöltése 3 illetve 4 alkalommal történt az itemek száma miatt a fogvatartotti csoportban, a középiskolákban pedig elegendő volt 1 vagy 2 alkalom. A 18 év alatti fogvatartottak esetén a börtönparancsnok engedélye elegendő volt a kitöltéshez, a középiskolában azonban passzív szülői beleegyező nyilatkozatot írtam alá. A név felírását csak a büntetés végrehajtási intézetben kértem, az azonosítás végett, hiszen több alkalommal tartózkodtam bent, illetve több olyan személy volt, aki több kérdést hagyott ki, így könnyen vissza tudtam hozzájuk menni, orvosolni a hibát, a középiskolákban pedig kódok alapján azonosítottam a kitöltőket.

## Statisztikai elemzés:

Statisztikai elemzésemet az SPSS nevű program 20-as verziójával végeztem el.

A módszertanban említett demográfiai adatok elemzését crosstabs (keresztátlák) alkalmazásával vizsgáltam meg, mert az adatok nonparametrikusak. Az egyik változót, a helyet tekintetem állandónak (ahol 1=börtön, 2=javítóintézet, 3=középiskola, 4=szakközépiskola), és ehhez rendeltem hozzá az egyes tényezőket, mint például az iskolázottságot, munkát, szülők foglalkozását és iskolázottságát, büntetett előéletet a családban, kábítószer fogyasztást, dohányzást, szülők válását vagy egyik szülő halálát, gyermekotthonban tartózkodást. Ezek részletes eredményeit a módszertani leírás során már említette, illetve a függelékben megtalálhatóak az ehhez tartozó táblázatok is.

A különböző személyiség tényezőket normál eloszlás vizsgálatát követően független mintás variancia analízissel illetve Kruskal-Wallis próbával teszteltem.

### Variancia analízisek eredményei:

Különbség tekintetében különbség mutatkozott a csoportok között, a javító intézetben tartózkodók érték el a legmagasabb értéket, míg a másik három csoport egymástól nem különbözött. ( $F(3,104)=5,937$   $p<0,01$ )

Ellenségesség esetén a fogvatartotti csoport különbözött a kontroll csoporttól, mégpedig a középiskolások és szakközépiskolások kisebb pontszámot adtak, mint a javítóintézetben tartózkodó társaik ( $F(3,104)=4,044$   $p<0,01$ ), a szakközépiskolások pedig tendenciaszerű különbséget mutatta a börtönben tartózkodó társaikkal szemben. ( $F(3,104)=4,044$   $p=0,076$ )

Pszichoticizmus vizsgálata során is szignifikáns különbség volt kimutatható a középiskolások, szakközépiskolások, börtönben tartózkodók, illetve a javítóintézet fiataljai között, emellett pedig a középiskolások alacsonyabb pontszámot értek el a skálán, mint a szakközépiskolások és börtönben tartózkodó társaik. ( $F(3,104)=10,179$   $p<0,01$ )

Antagonizmus tekintetében ugyancsak a javítóintézet fiataljai érték el a legmagasabb szintet, különbözve ezzel mindhárom csoporttól. ( $F(3,104)=3,807$   $p<0,05$ )

Grandiózus nárcizmust vizsgálva azt az eredményt kaptuk, hogy a fogvatartottak rendelkeznek magasabb pontszámmal, melytől a középiskolások és a szakközépiskolások eltérnek ( $F(3,104)=3,556$   $p<0,05$ ), bár a középiskolások és a börtönben tartózkodón között csak marginális szignifikancia mutatkozik. ( $F(3,104)=3,556$   $p=0,07$ )

Vulnerabilis nárcizmus esetén a javítóintézet lakói érték el a legmagasabb pontszámot, melytől a középiskolások szignifikánsan ( $F(3,104)=2,346$   $p<0,05$ ), a szakközépiskolások pedig tendenciaszerűen különböznek. ( $F(3,104)=2,346$   $p=0,064$ )

Pszichopátia tekintetében különbség mutatkozott a középiskola, szakközépiskola illetve javítóintézet között, emellett pedig a középiskola és a börtön között, mindkét esetben a fogvatartottak pszichopátia értéke volt magasabb. ( $F(3,104)=4,287$   $p<0,01$ )

Újdonságkeresés vizsgálatok szignifikáns különbséget találtunk a középiskolások, szakközépiskolások, illetve javító intézetben lakók között, ahol ugyancsak a fogvatartotti csoport ért el magasabb értéket. ( $F(3,104)=2,723$   $p<0,05$ ) (Függelék: Független mintás variancia analízis próba eredményei)

#### Kruskal-Wallis próbák eredményei:

Kockázatvállalás terén a börtönben tartózkodók érték el a legmagasabb pontszámot, s tőlük szignifikánsan különböznek középiskolás társaik. ( $H=13,262$   $p<0,05$ )

Impulzivitás esetében mindkét fogvatartotti csoport különbözik a középiskolásoktól, illetve eltérés mutatkozik a szakközépiskolások és a börtönben tartózkodók között is. ( $H=18,564$   $p<0,05$ )

Elkülönülés és érzéketlenség esetén a középiskolások és a javítóintézetben tartózkodók mutatnak eltérést, míg a többi csoport esetén ilyen nem találtunk. (Elkülönülés  $H=10,290$   $p<0,05$ , érzéketlenség  $H=14,582$   $p<0,05$ )

Felelőtlenség és manipuláció konstrukciók esetén a javítóintézet lakói adták a legmagasabb pontszámokat, s tőlük szignifikánsan eltérnek mind a középiskolások, mind pedig a börtönben tartózkodók. (Felelőtlenség  $H=15,321$   $p<0,05$ , manipuláció  $H=9,727$   $p<0,05$ )

Perceptuális diszreguláció és szokatlan hiedelmek és élmények tekintetében a középiskolások, szakközépiskolások és a börtön lakói nem térnek el, azonban mindhárom csoport eltérést mutat a legmagasabb értékeket elérő javítóintézetesekkel szemben. (Percept.  $H=24,135$   $p<0,05$ , Szokatl.  $H=23,005$   $p<0,05$ )

Szociopátia mérésekor eltérést találtunk a középiskolások, szakközépiskolások, illetve a javítóintézetben tartózkodók között. ( $H=13,121$   $p<0,05$ )

Szadizmus esetén a középiskolások érték el a legalacsonyabb szintet, különbözve ezzel a fogvatartotti csoportoktól, illetve a szakközépiskolások eredményei különbséget mutatnak a javító intézet lakóival szemben. ( $H=20,578$   $p<0,05$ )

Transzcendencia vizsgálatok marginális különbség mutatkozott a fogvatartotti és a kontroll csoportok között. ( $H=6,778$   $p=0,079$ ) (Függelék: Kruskal-Wallis próba eredményei)

#### **Megvitatás:**

A kutatás feltáró jellege miatt hipotézisek nem fogalmazódnak meg előzetesen, csupán a fogvatartottak személyiségében kerestünk eltéréseket a kontroll csoporttal szemben, mely célkitűzés várakozásainkat felülmúlva teljesült. Előzetes kutatásunkban nem találtunk különbséget a Karakter

és Temperamentum faktorokat illetően, ezért most további jegyek részvételével kezdtük újra, s itt már mutatkoztak jelentős különbségek, melyek jó támpontot adhatnak a további kutatásoknak, illetve a prevenció és reszocializációs kezdeményezéseknek.

Az általuk mért személyiségtényezők nagy százaléka esetén található volt különbség a fogvatartotti és a kontroll csoport között, mely eredmények reflektálnak a korábban megfogalmazott és az elméleti háttérben említett elméletekre és eredményekre. A fogvatartottak esetén a magasabb kockázat vállalás, impulzivitás, érzékelenség, ellenségesség magas fokú korrelációt mutat a bűnözéssel, mely tulajdonságokhoz gyakran társul elkülönülés, jó manipulációs és megtévesztő készség és a korukhoz mérten nagyobb fokú felelőtlenség. Emellett pedig megjelenhetnek szokatan hiedelmek és érzékelések, perceptuális szabályozási zavarok. A fent említett tényezők csoportközi eltérése miatt a két összefoglaló skálában - antagonizmus és pszichoticizmus - is különbség mutatkozott a fogvatartotti és a kontroll csoport között. Nárcizmus tekintetében mind a vulnérabilis, mind pedig a grandiózus formánál a fogvatartottaknál magasabb szint látható, mely alátámasztja a felsőbbrendűségükre és különlegességükre utaló elméleteket és az általam folytatott beszélgetések jellegét. Pszichopátia konstruktumot vizsgálva megfogalmazható, hogy a fogvatartottak magasabb szintet értek el, mind a kontroll csoportban lévő társaik, mely alátámasztja a korábbi elképzeléseket és eredményeket, illetve magyarázható azzal, hogy az általunk vizsgált fiatalok bűnelkövetők nagy százaléka erőszakos tettet hajtott végre, kárt és sérelmet okozva ezzel másoknak, s emellett a megbánás is kevés személynél jelentkezett, mely a pszichopátia különböző szintjeit jelzi. A fogvatartottak kockázatvállalásával összhangban pedig újdonságkeresésük is magasabb, mely mutatja az új ingerekre és élményekre való "éhségüket", mely csillapítását sok esetben már csak törvénybe ütköző cselekedetekkel tudják véghezvinni. A transzcendencia szintjük marginális elkülönülése pedig véleményem szerint a büntetésvégrehajtási intézmények hitoktatásának és vallásközpontúságának köszönhető, hiszen a fiataloknak lehetőségük van lelkészhez járni, illetve különböző vallással kapcsolatos foglalkozásokat választani, mely emelheti a transzcendencia szintjüket a hasonló korú középiskolás társaikkal szemben.

Az eredmények alapján továbbá elmondható, hogy a fogvatartotti és a kontroll csoportokon belül is mutatkoztak különbségek, mely alapján felállítható egy sorrend a négy csoport között a személyiség tényezők által. A legmagasabb értékekkel a javító intézetben tartózkodók rendelkeznek, míg őket követik a börtönben lakó társaik, utánuk a szakközépiskolások vannak, míg a legalacsonyabb értékek tulajdonosai a középiskolások. Ennek magyarázata a középiskolások tekintetében főként a családi- és környezeti háttér eltérése lehet, mert a szakközépiskolások demográfiai adatai rosszabbak, illetve sok esetben a szocioökonómiai státuszuk is alacsonyabb az általam mért csoportokban, de ez messzemenő általánosításokat nem vonhat maga után. Érdekesebb azonban, hogy a javító intézetben tartózkodók személyisége mutatta az antiszociális viselkedés legtöbb konstruktumát, annak ellenére, hogy hasonló, esetleg enyhébb bűnök elkövetése miatt tartózkodnak az intézetben, mint a börtönben "lakó" társaik. Ennek magyarázatát legfőképp abban keresnénk, hogy a javítóintézet falai között a szigorú napi renden és szabályokon kívül a fiatalok viszonylag nagyobb szabadságot és autonómiát kapnak, iskolába és dolgozni járhatnak az intézmény falain kívül, s örök



helyett is nevelők kísérik mindennapjaikat, ezért a fegyelem, rend és büntető magatartás nem jelenik meg olyan formában és mértékben, mint a büntetés-végrehajtási intézményekben, ahol a "totális diktatúra uralkodik". Ezt szemlélteti a kihágás példája is: amikor egy javító intézetben lévő fiatal szabályszegést követ el, például összeverekszik társaival, akkor egy speciális csoportba kerül, ahol igaz, hogy nagyobb a fegyelem és szorosabb a napirend, azonban hasonlóan viselkedő társai közé kerül, ahol gyakran újabb bonyodalmakban találja magát, így a speciális csoportban eltöltött idő gyakran a duplájára vagy triplájára nőhet, míg a börtönben egy ehhez hasonló incidens esetén magánzárka, a társaktól, a programoktól és az esetleges kiváltságoktól való elzárás történik, mely gondolkodásra, megbánásra és az ehhez hasonló esetek jövőbeni elkerülésére sarkallja a fiatalt. Így egy olyan kérdés esetén, ahol például azt tesszük fel, hogy mennyire tud alkalmazkodni társaihoz, magához a normákhoz, mennyire tudja kontrollálni viselkedését egy nehéz helyzetben teljes egyetértéssel, pozitívan fog válaszolni, mivel ő az adott helyzetre vonatkozóan tölti ki a tesztet, nem pedig a kint léte, bűnöző létére

A személyiségben található különbségeken felül pedig nem szabad megfeledkeznünk a környezeti háttérben mutatkozó eltérésekről sem. A szocializáció a családokban kezdődik, mint elsődleges szocializációs közegben, majd ez a közeg kiegészül a különböző intézményekkel, kortárs csoportok, munkacsoportok által gyakorolt hatásokkal. A család fontossága ebből a szempontból vitathatatlan, hiszen az egyén itt látja, éli meg az elsődleges viselkedésmintákat, modelleket, gondolkodásmódokat. Félig struktúrált interjú során a fogvatartotti csoportban legfőképp a szülők, nagyszülők vagy testvérek büntetett előélete, gyermekotthonban való tartózkodás, kábítószer fogyasztás, szülők aluliskolázottsága és a család rossz anyagi helyzete is említésre került, míg ezen tényezők a kontroll csoportban legtöbbször szóba sem kerültek. A szülők válása és halála esetén is mutatkozott különbség, azonban ez nem szignifikáns, mert a szakközépiskolások csonka családban való felnevelése is jellemző volt az általunk mért mintán.

A fent említett eredmények alapján következtetésként levonható, hogy a fiatalkorú bűnelkövetők személyiségében és környezeti háttérében is találhatunk olyan tényezőket és elemeket, melyek a hasonló korú, középiskolába járó társaiknál nem találhatók meg, illetve nem ilyen mértékben, ami arra enged következtetni, hogy ezen tényezők szűrésével mind a prevencióban, mind pedig a reszocializációs folyamatban hatékonyan tudnánk eljárni. Ezen a konstruktumok és a bűnözés között nem vonható le egyértelmű ok-okozati összefüggés, inkább csak korreláció, ami már elegendő annak igazolására, hogy a bűnelkövetés nem csak társadalmi, politikai és gazdasági probléma, hanem a pszichológiai tényezők fontosságát is hangsúlyozni kell, ennek eredményeként a pszichológusok bevonása és kitartó munkája elengedhetetlen a folyamat egészében, kezdve attól, hogy egy problémás fiatal esetén felfedezi az esetleges rizikó tényezőket és ezen ellensúlyozására és a normál életvitel kialakítására sarkallja a fiatalt, egészen odáig, hogy segíti a fogvatartottakat abban, hogy a társadalomba való visszailleszkedésük egyszerűbb és hatékonyabb legyen, csökkentve ezzel a visszaesés lehetőségét.

A jövőbe tekintve pedig mindenképpen célként fogalmaznám meg a kutatás folytatását további személyiség tényezők hozzáadásával és más típusú tesztek kipróbálásával, hiszen a fogvatartotti csoporton elvégzett önkitöltős módszereket sok kritika érte, ezért a jövőben a projektív tesztek bevezetése is célunk lenne. Illetve érdekes kutatási kérdést vethet fel a visszaesők és egy büntetett személyek esete is, ahol érdemes lenne vizsgálni azokat a tényezőket, amik szinte biztonsággal prognosztizálják a felnőtt kori kriminális viselkedés megjelenését.

## **Bibliográfia:**

- American Psychiatric Association (2013) *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition (DSM-5)*
- Bereczkei, T. (2003) *Evolúciós pszichológia*, Osiris Kiadó, Budapest
- Bereczkei, T., Hoffmann, Gy. (szerk) (2012) *Gének, gondolkodás, személyiség: Bevezetés a humán viselkedésgenetikába*, Akadémiai Kiadó, Budapest
- Boros J., Csetneky L. (2000) *Börtönpszichológia*, Rejtjel Kiadó, Budapest
- Buckels, E. E., Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2013). Behavioral confirmation of everyday sadism. *Psychological Science*, 24, 2201–2209.
- Cloninger, C. R. (1987) A systematic method for clinical description and classification of personality variants. *Archives of General Psychiatry*, 44
- David, C. R. (1995) *Biosocial models of deviant behavior*, Kluwer Academic Publishers, the Netherlands
- Dr. György Júlia (1967) *Az antiszociális személyiség*, Medicina Könyvkiadó, Budapest
- Fonagy, P., Target, M. (2005) *Pszichoanalitikus elméletek a fejlődési pszichopatológia tükrében*, Gondolat Kiadó, Budapest
- Ilonka Zs. (2015) *Fogvatartotti szóasszociációk* (Kognitív pszichológiai műhelymunka), PTE-BTK Pszichológiai Intézet: Pécs
- Kiss, A. (2014) *Az elítéltek nevelése, foglalkoztatása, vallásgyakorlása* (Szakdolgozat), Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc
- Kőszegi Szilvia (2010): A fogvatartottak oktatása és képzése. *Börtönügyi Szemle*, 29. 3. sz. 55–62.
- Margitics, F., Pauwlik, Zs., Petrika, E. (2005) Temperamentum- és karaktertípusok összefüggése a szubklinikus depressziós tünet együttesével, diszfunkcionális attitűdökkel és megküzdési stratégiákkal. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika* 7 (2006) 1, 35-57

- Paál Tünde (2014) A Sötét Hármás – A narcizmus, a machiavellizmus és a pszichopátia evolúciós gyökerei In.: Meskó, N., Gyuris, P., Tisljár, R. (2014) *Az evolúció árnyoldala: A lelki betegségek és az alternatív szexualitás darwini elemzése*, Akadémia Kiadó, Budapest
- Paulhus, D. L. (2014) Toward a Taxonomy of Dark Personalities, *Psychological Science*
- Popper, P. (1970) *A kriminális személyiségzavar kialakulása*, Akadémia Kiadó, Budapest
- Rózsa, S., Kállai, J., Osváth, A., Bánki, M. Cs. (2005) *Temperamentum és karakter: Cloninger pszichobiológiai modellje: A Cloninger-féle temperamentum és karakter kérdőív felhasználói kézikönyve*, Medicina Könyvkiadó RT., Budapest
- Stephen Allnutt, Lucinda Wedgwood, Kay Wilhelm, Tony Butler (2008) Temperament, substance use and psychopathology in a prisoner population: implications for treatment, *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*; 42: 969-975

## Függelék:

Függelék 1.sz. táblázat: fogvatartottak életkori adatai

Descriptive Statistics								
	N	Range	Minimum	Maximum	Mean		Std. Deviation	Variance
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Statistic
életkor	49	5	15	20	18,10	,200	1,403	1,969
Valid N (listwise)	49							

Függelék 2.sz. táblázat: iskolások életkori adatai

Descriptive Statistics								
	N	Range	Minimum	Maximum	Mean		Std. Deviation	Variance
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Statistic
életkor	59	4	15	19	16,34	,127	,976	,952
Valid N (listwise)	59							

Függelék 3.sz. táblázat: fogvatartottak iskolai végzettsége

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
elvégzett_osztály	49	4	11	7,76	1,690
Valid N (listwise)	49				

Függelék 4.sz. táblázat: fogvatartottak szüleinek iskolai végzettsége

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
apa_osztály	43	4	11	7,98	,859
anya_osztály	44	2	10	7,91	1,117
Valid N (listwise)	42				

Függelék 5.sz. táblázat: iskolások iskolai végzettsége

**Descriptive Statistics**

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
elvégzett_osztály	59	8	11	9,56	1,022
Valid N (listwise)	59				

Függelék 6.sz. táblázat: iskolások szüleinek iskolai végzettsége

**Descriptive Statistics**

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
apa_osztály	56	3	17	12,38	3,256
anya_osztály	59	8	17	13,24	3,115
Valid N (listwise)	56				

Függelék 7.sz. táblázat: szülők büntetett előélete

Count		apa_börtön		Total
		nem	igen	
hely	börtön	13	15	28
	javító	9	10	19
	középiskola	26	0	26
	szakközépiskola	30	0	30
Total		78	25	103

**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	39,340 <sup>a</sup>	3	,000
Likelihood Ratio	49,204	3	,000
Linear-by-Linear Association	32,230	1	,000
N of Valid Cases	103		

a. 1 cells (12.5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4.61.

**hely \* anya\_börtön Crosstabulation**

Count

		anya_börtön		Total
		nem	igen	
hely	börtön	22	5	27
	javító	14	5	19
	középiskola	29	0	29
	szakközépiskola	30	0	30
Total		95	10	105

**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,963 <sup>a</sup>	3	,002
Likelihood Ratio	18,268	3	,000
Linear-by-Linear Association	9,806	1	,002
N of Valid Cases	105		

a. 4 cells (50.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.81.

Függelék 8.sz. táblázat: testvér büntetett előélete

**hely \* testvérek\_börtön Crosstabulation**

Count

		testvérek_börtön		Total
		nem	igen	
hely	börtön	20	9	29
	javító	8	12	20
	középiskola	29	0	29
	szakközépiskola	30	0	30
Total		87	21	108

**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	37,729 <sup>a</sup>	3	,000
Likelihood Ratio	43,558	3	,000
Linear-by-Linear Association	18,674	1	,000
N of Valid Cases	108		

a. 1 cells (12.5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.89.

Függelék 9.sz. táblázat: gyermekotthonban való tartózkodás

**hely \* gyermekotthon Crosstabulation**

Count		gyermekotthon		Total
		nem	igen	
hely	börtön	14	15	29
	javító	6	14	20
	középiskola	29	0	29
	szakközépiskola	30	0	30
Total		79	29	108

**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	49,749 <sup>a</sup>	3	,000
Likelihood Ratio	51,062	3	,000
Linear-by-Linear Association	33,748	1	,000
N of Valid Cases	108		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5.37.

Függelék 10. sz. táblázat: szülők halála:

**hely \* szülő\_halála Crosstabulation**

Count		szülő_halála		Total
		nem	igen	
hely	börtön	21	8	29
	javító	15	3	18
	középiskola	26	3	29
	szakközépiskola	27	3	30
Total		89	17	106

**Chi-Square Tests**

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,388 <sup>a</sup>	3	,223
Likelihood Ratio	4,165	3	,244
Linear-by-Linear Association	3,797	1	,051
N of Valid Cases	106		

a. 4 cells (50.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.89.

Függelék 11. sz. táblázat: elkövetett bűnök

hely \* büntett Crosstabulation

Count		büntett										Total
		rablás+kezdő sértés	kezdő sértés	expozíció rablás	emberélel kár/élet	rablás	halmozati	emberölés	nemi erőszak	lopás	közhatalom vagy alkohol fogyasztás/élvezés	
hely	börtön	1	3	6	1	4	8	4	1	1	0	29
	javító	1	1	0	0	2	13	0	1	2	0	20
	szakközépiskola	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	4
Total		2	4	6	1	6	21	4	2	4	3	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	56,081 <sup>a</sup>	18	,000
Likelihood Ratio	40,718	18	,002
Linear-by-Linear Association	15,558	1	,000
N of Valid Cases	53		

a. 28 cells (53,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,08.

Függelék 12. sz. táblázat: kábítószer fogyasztás

hely \* kábítószerfogyasztás Crosstabulation

Count

Count		kábitószerfogyasztás		Total
		nem	igen	
hely	börtön	4	25	29
	javító	4	16	20
	középiskola	25	4	29
	szakközépiskola	17	13	30
Total		50	58	108

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	37,762 <sup>a</sup>	3	,000
Likelihood Ratio	41,519	3	,000
Linear-by-Linear Association	20,412	1	,000
N of Valid Cases	108		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,26.



## hely \* alkalmi\_állandó Crosstabulation

Count

		alkalmi_állandó		Total
		alkalmi	állandó	
hely	börtön	6	19	25
	javító	6	10	16
	középiskola	4	0	4
	szakközépiskola	13	0	13
Total		29	29	58

## Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	24,760 <sup>a</sup>	3	,000
Likelihood Ratio	31,681	3	,000
Linear-by-Linear Association	22,554	1	,000
N of Valid Cases	58		

a. 2 cells (25.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.00.

Független mintás variancia analízis próba eredményei:

## Post Hoc Tests

Multiple Comparisons							
LSD							
Dependent Variable	(I) hely	(J) hely	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
PDS_ECCENTRICITY	börtön	javító	-7,35690	2,34502	,002	-12,0072	-2,7066
		középiskola	2,31034	2,11874	,278	-1,8912	6,8119
		szakközépiskola	-3,7356	2,10101	,785	-4,7399	3,5928
	javító	börtön	7,35690*	2,34502	,002	2,7066	12,0072
		középiskola	9,66724*	2,34502	,000	5,0170	14,3175
		szakközépiskola	6,78333*	2,32901	,004	2,1648	11,4018
	középiskola	börtön	-2,31034	2,11874	,278	-6,5119	1,8912
		javító	-9,66724*	2,34502	,000	-14,3175	-5,0170
		szakközépiskola	-2,88391	2,10101	,173	-7,0503	1,2825
	szakközépiskola	börtön	,57356	2,10101	,785	-3,5928	4,7399
		javító	-6,78333*	2,32901	,004	-11,4018	-2,1648
		középiskola	2,88391	2,10101	,173	-1,2825	7,0503
PDS_HOSTILITY	börtön	javító	-2,62414	1,77269	,142	-6,1395	,8912
		középiskola	2,41379	1,60164	,135	-,7623	5,5899
		szakközépiskola	2,84253	1,58824	,076	-,3070	5,9921
	javító	börtön	2,62414	1,77269	,142	-,8912	6,1395
		középiskola	5,03793*	1,77269	,005	1,5226	8,5532
		szakközépiskola	5,46667*	1,76059	,002	1,9753	8,9580
	középiskola	börtön	-2,41379	1,60164	,135	-5,5899	,7623
		javító	-5,03793*	1,77269	,005	-8,5532	-1,5226
		szakközépiskola	,42874	1,58824	,788	-2,7208	3,5783
	szakközépiskola	börtön	-2,84253	1,58824	,076	-5,9921	,3070
		javító	-5,46667*	1,76059	,002	-8,9580	-1,9753
		középiskola	-,42874	1,58824	,788	-3,5783	2,7208

PSYCHOTICISM	börtön	javító	-14,12931*	4,74488	,004	-23,5386	-4,7200
		középiskola	12,03448*	4,28704	,006	3,5331	20,5358
		szakközépiskola	1,15402	4,25116	,787	-7,2762	9,5842
	javító	börtön	14,12931*	4,74488	,004	4,7200	23,5386
		középiskola	26,16379*	4,74488	,000	16,7545	35,5731
		szakközépiskola	13,28833*	4,71249	,002	3,9883	24,6284
	középiskola	börtön	-12,03448*	4,28704	,006	-20,5358	-3,5331
		javító	26,16379*	4,74488	,000	35,5731	16,7545
		szakközépiskola	-10,88046*	4,25116	,012	-19,3107	-2,4502
	szakközépiskola	börtön	-1,15402	4,25116	,787	-8,5842	7,2762
		javító	-13,28833*	4,71249	,002	-24,6284	-5,9383
		középiskola	10,88046*	4,25116	,012	2,4502	19,3107
ANTAGONISM	börtön	javító	-7,71897*	2,84199	,008	-13,3547	-2,0832
		középiskola	1,27585	2,56776	,620	-3,8161	6,3678
		szakközépiskola	-,33563	2,54627	,895	-5,3850	4,7137
	javító	börtön	7,71897*	2,84199	,008	2,0832	13,3547
		középiskola	8,99483*	2,84199	,002	3,3591	14,6306
		szakközépiskola	7,38333*	2,82259	,010	1,7860	12,9806
	középiskola	börtön	-1,27585	2,56776	,620	-6,3678	3,8161
		javító	-8,99483*	2,84199	,002	-14,6306	-3,3591
		szakközépiskola	-1,61149	2,54627	,528	-6,6608	3,4379
	szakközépiskola	börtön	,33563	2,54627	,895	-4,7137	5,3850
		javító	-7,38333*	2,82259	,010	-12,9806	-1,7860
		középiskola	1,61149	2,54627	,528	-3,4379	6,6608
NPI_faktor1	börtön	javító	-1,60000	2,06113	,439	-5,6873	2,4873
		középiskola	3,41379	1,86225	,070	-,2791	7,1067
		szakközépiskola	3,93333*	1,84657	,036	,2713	7,5953
	javító	börtön	1,60000	2,06113	,439	-2,4873	5,6873
		középiskola	5,01379*	2,06113	,017	,9265	9,1011
		szakközépiskola	5,53333*	2,04706	,008	1,4739	9,5927
	középiskola	börtön	-3,41379	1,86225	,070	-7,1067	,2791
		javító	-5,01379*	2,06113	,017	-9,1011	-,9265
		szakközépiskola	,51954	1,84657	,779	-3,1425	4,1615
	szakközépiskola	börtön	-3,93333*	1,84657	,036	-7,5953	-,2713
		javító	-5,53333*	2,04706	,008	-6,5927	-1,4739
		középiskola	-,51954	1,84657	,779	-4,1615	3,1425

MCNS_faktor1	börtön	javító	-6,59655	3,97235	,100	-14,4739	1,2808
		középfiskola	4,82759	4,58905	,289	-4,2896	10,9448
		szakközépfiskola	,80345	3,55902	,822	-0,2542	7,8611
	javító	börtön	6,59655	3,97235	,100	-1,2808	14,4739
		középfiskola	10,42414 <sup>+</sup>	3,97235	,010	2,5468	18,3015
		szakközépfiskola	7,40000	3,94524	,064	-4,236	15,2236
	középfiskola	börtön	-3,82759	3,58905	,289	-10,9448	3,2896
		javító	-10,42414 <sup>+</sup>	3,97235	,010	-18,3015	-2,5468
		szakközépfiskola	-3,02414	3,55902	,397	-10,0818	4,0335
	szakközépfiskola	börtön	-,80345	3,55902	,822	-7,8611	6,2542
		javító	-7,40000	3,94524	,064	-15,2236	,4236
		középfiskola	3,02414	3,55902	,397	-4,0335	10,0818
LSRP_faktor1	börtön	javító	-1,92069	2,15447	,375	-6,1931	2,3517
		középfiskola	4,93103 <sup>+</sup>	1,94658	,013	1,0709	8,7912
		szakközépfiskola	3,11264	1,93029	,110	-,7152	6,9405
	javító	börtön	1,92069	2,15447	,375	-2,3517	6,1931
		középfiskola	6,85172 <sup>+</sup>	2,15447	,002	2,5793	11,1241
		szakközépfiskola	5,03333 <sup>+</sup>	2,13976	,021	-,7901	9,2766
	középfiskola	börtön	-4,93103 <sup>+</sup>	1,94658	,013	-8,7912	-1,0709
		javító	-6,85172 <sup>+</sup>	2,15447	,002	-11,1241	-2,5793
		szakközépfiskola	-1,81839	1,93029	,348	-5,6462	2,0094
	szakközépfiskola	börtön	-3,11264	1,93029	,110	-6,9405	,7152
		javító	-5,03333 <sup>+</sup>	2,13976	,021	-0,2766	-,7901
		középfiskola	1,81839	1,93029	,348	-2,0094	5,6462
UJDOMS	börtön	javító	-4,00000	1,95903	,129	-6,8848	,8848
		középfiskola	3,13793	1,77000	,079	-,3720	6,6479
		szakközépfiskola	,96667	1,75519	,583	-2,5139	4,4473
	javító	börtön	3,00000	1,95903	,129	-,8848	6,8848
		középfiskola	6,13793 <sup>+</sup>	1,95903	,002	2,2531	10,0228
		szakközépfiskola	3,96667 <sup>+</sup>	1,94566	,044	-,1084	7,8250
	középfiskola	börtön	-3,13793	1,77000	,079	-6,6479	,3720
		javító	-6,13793 <sup>+</sup>	1,95903	,002	-10,0228	-2,2531
		szakközépfiskola	-2,17126	1,75519	,219	-5,6519	1,3093
	szakközépfiskola	börtön	-,96667	1,75519	,583	-4,4473	2,5139
		javító	-3,96667 <sup>+</sup>	1,94566	,044	-7,8250	-,1084
		középfiskola	2,17126	1,75519	,219	-1,3093	5,6519

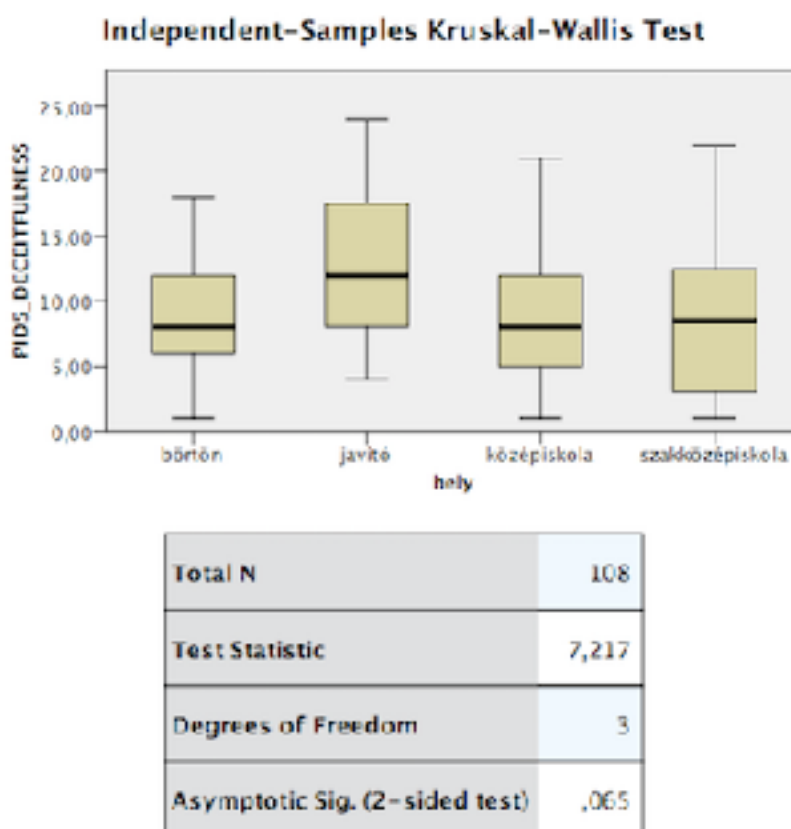
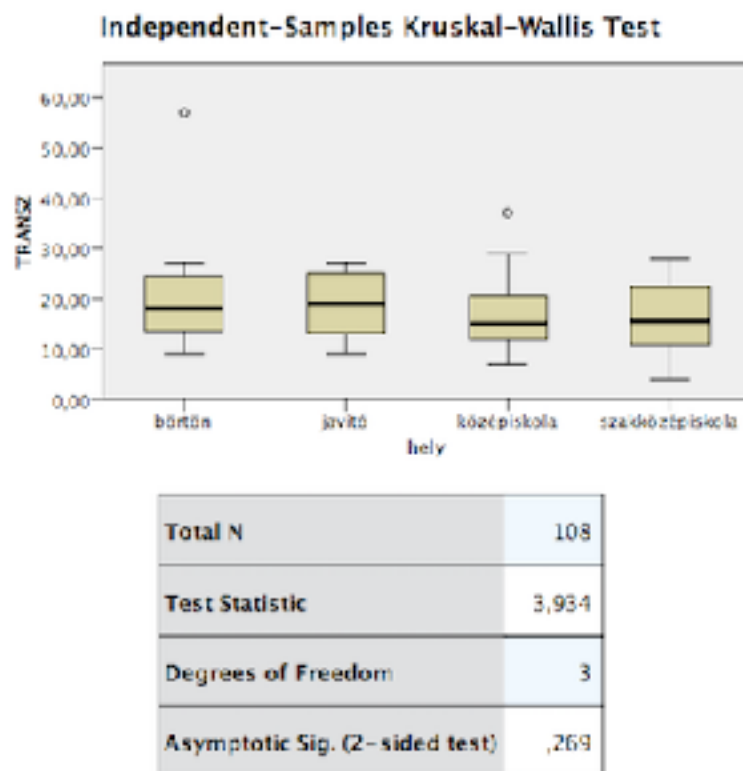
EGYÜT	börtön	javító	,91552	1,82101	,616	-2,6958	4,5267
		középiskola	,75862	1,64530	,646	-2,5041	4,0213
		szakközépiskola	1,46552	1,63153	,371	-1,7699	4,7009
	javító	börtön	-,91552	1,82101	,616	-4,5267	2,6958
		középiskola	-,15690	1,82101	,932	-3,7680	3,4542
		szakközépiskola	,55000	1,80858	,762	-3,0365	4,1365
	középiskola	börtön	-,75862	1,64530	,646	-4,0213	2,5041
		javító	,15690	1,82101	,932	-3,4542	3,7680
		szakközépiskola	,70690	1,63153	,666	-2,5285	3,9423
	szakközépiskola	börtön	-1,46552	1,63153	,371	-4,7009	1,7699
		javító	-,55000	1,80858	,762	-4,1365	3,0365
		középiskola	-,70690	1,63153	,666	-3,9423	2,5285

\*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

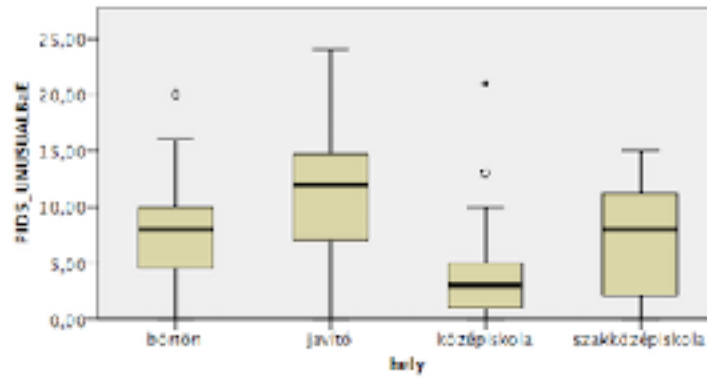
FAJDL	börtön	javító	-2,60517	1,84853	,162	-6,2709	1,0605
		középiskola	,34483	1,67016	,837	-2,9672	3,6568
		szakközépiskola	-,28851	1,65618	,862	-3,5728	2,9958
	javító	börtön	2,60517	1,84853	,162	-1,0605	6,2709
		középiskola	2,95000	1,84853	,114	-,7157	6,6157
		szakközépiskola	2,31667	1,83591	,210	-1,3240	5,9573
	középiskola	börtön	-,34483	1,67016	,837	-3,6568	2,9672
		javító	-2,95000	1,84853	,114	-6,6157	,7157
		szakközépiskola	-,63333	1,65618	,703	-3,9175	2,6509
	szakközépiskola	börtön	,28851	1,65618	,862	-2,9958	3,5728
		javító	-2,31667	1,83591	,210	-5,9573	1,3240
		középiskola	,63333	1,65618	,703	-2,6509	3,9175
KITAR	börtön	javító	1,14655	1,02010	,264	-,8763	3,1694
		középiskola	1,00000	,92167	,280	-,8277	2,8277
		szakközépiskola	,16322	,91395	,859	-1,6492	1,9756
	javító	börtön	-1,14655	1,02010	,264	-3,1694	,8763
		középiskola	-,14655	1,02010	,886	-2,1694	1,8763
		szakközépiskola	-,98333	1,01313	,334	-2,9924	1,0257
	középiskola	börtön	-1,00000	,92167	,280	-2,8277	,8277
		javító	,14655	1,02010	,886	-1,8763	2,1694
		szakközépiskola	-,83678	,91395	,362	-2,6492	,9756
	szakközépiskola	börtön	-,16322	,91395	,859	-1,9756	1,6492
		javító	,98333	1,01313	,334	-1,0257	2,9924
		középiskola	,83678	,91395	,362	-,9756	2,6492
ONRA	börtön	javító	,86034	1,69606	,613	-2,5030	4,2237
		középiskola	-,03448	1,53240	,982	-3,0733	3,0733
		szakközépiskola	-,22299	1,51958	,884	-3,2364	2,7904
	javító	börtön	-,86034	1,69606	,613	-4,2237	2,5030
		középiskola	-,89483	1,69606	,599	-4,2582	2,4685
		szakközépiskola	-1,08333	1,68448	,522	-4,4237	2,2571
	középiskola	börtön	,03448	1,53240	,982	-3,0733	3,0733
		javító	,89483	1,69606	,599	-2,4685	4,2582
		szakközépiskola	-,18851	1,51958	,902	-3,2019	2,8249
	szakközépiskola	börtön	,22299	1,51958	,884	-2,7904	3,2364
		javító	1,08333	1,68448	,522	-2,2571	4,4237
		középiskola	,18851	1,51958	,902	-2,8249	3,2019

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
PIDS_ECCENTRICITY	Between Groups	1159,400	3	386,467	5,937	,001
	Within Groups	6769,517	104	65,092		
	Total	7928,917	107			
PIDS_HOSTILITY	Between Groups	451,249	3	150,416	4,044	,009
	Within Groups	3868,408	104	37,196		
	Total	4319,657	107			
PSYCHOTICISM	Between Groups	8138,218	3	2712,739	10,179	,000
	Within Groups	27715,079	104	266,491		
	Total	35853,296	107			
ANTAGONISM	Between Groups	1091,836	3	363,945	3,807	,012
	Within Groups	9942,830	104	95,604		
	Total	11034,667	107			
NPI_faktor1	Between Groups	536,401	3	178,800	3,556	,017
	Within Groups	5229,701	104	50,286		
	Total	5766,102	107			
MCNS_faktor1	Between Groups	1314,425	3	438,142	2,346	,077
	Within Groups	19424,983	104	186,779		
	Total	20739,407	107			
LSRP_faktor1	Between Groups	706,702	3	235,567	4,287	,007
	Within Groups	5714,067	104	54,943		
	Total	6420,769	107			
UJDONS	Between Groups	460,252	3	153,417	3,377	,021
	Within Groups	4724,415	104	45,427		
	Total	5184,667	107			
FAJDAL	Between Groups	117,828	3	39,276	,971	,409
	Within Groups	4206,468	104	40,447		
	Total	4324,296	107			
KITAR	Between Groups	26,189	3	8,730	,709	,549
	Within Groups	1280,996	104	12,317		
	Total	1307,185	107			
ONIRA	Between Groups	15,491	3	5,164	,152	,928
	Within Groups	3541,175	104	34,050		
	Total	3556,667	107			
EGYUT	Between Groups	32,122	3	10,707	,273	,845
	Within Groups	4082,174	104	39,252		
	Total	4114,296	107			

Kruskal-Wallis próba eredményei:

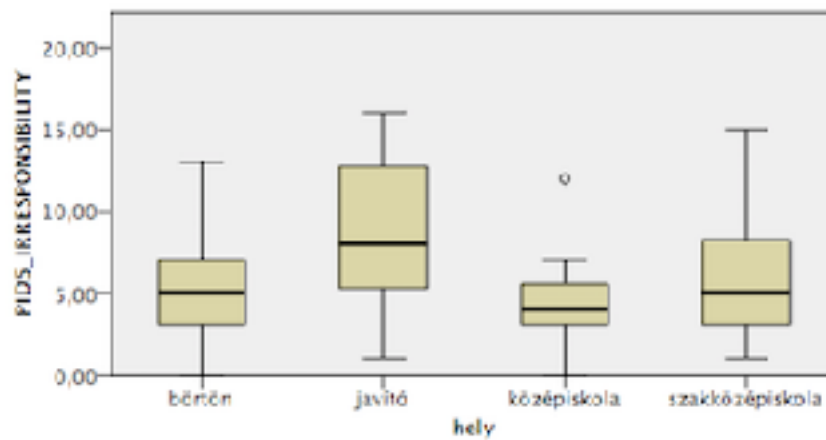


### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



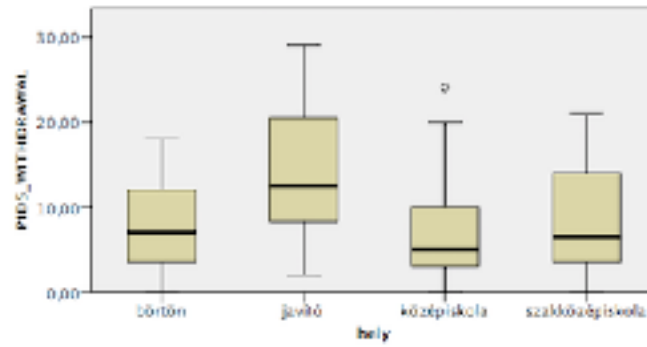
Total N	108
Test Statistic	23,005
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,000

### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



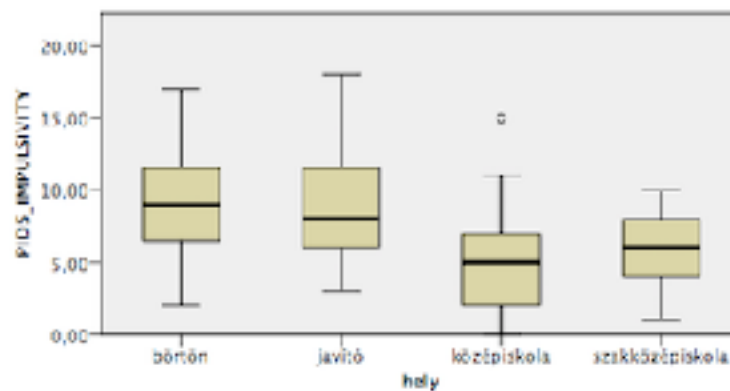
Total N	108
Test Statistic	15,321
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,002

### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



Total N	108
Test Statistic	10,290
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,016

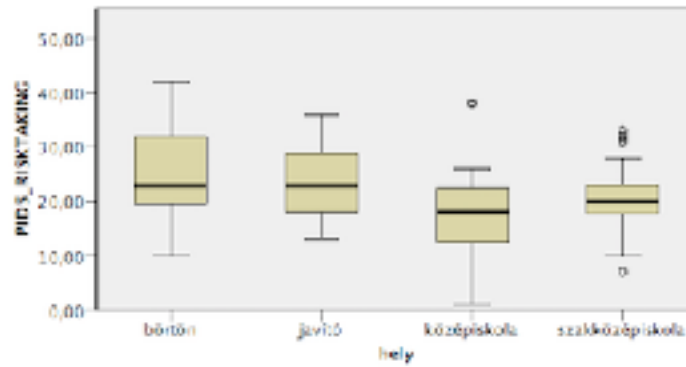
### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



Total N	108
Test Statistic	18,564
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,000

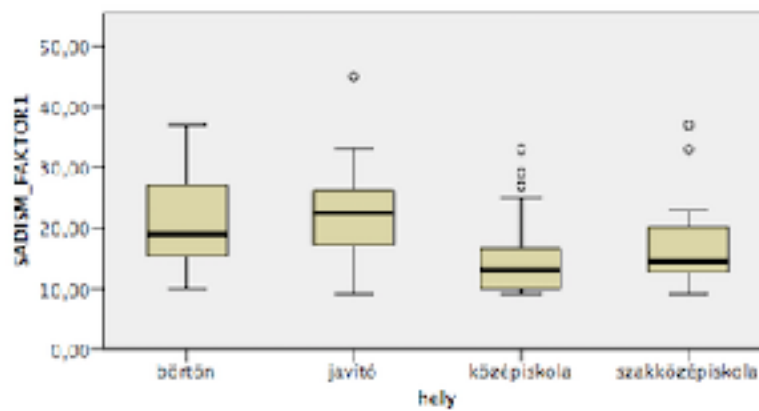


### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



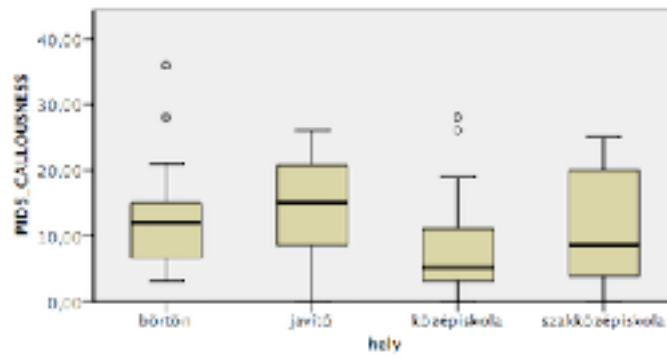
Total N	108
Test Statistic	13,263
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,004

### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



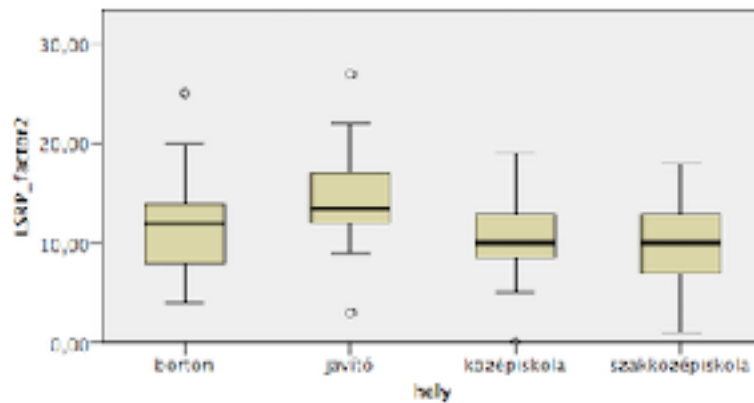
Total N	108
Test Statistic	20,587
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,000

### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



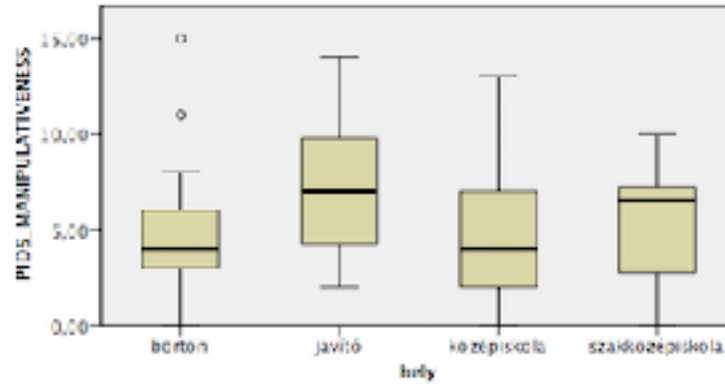
Total N	108
Test Statistic	14,582
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,002

### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



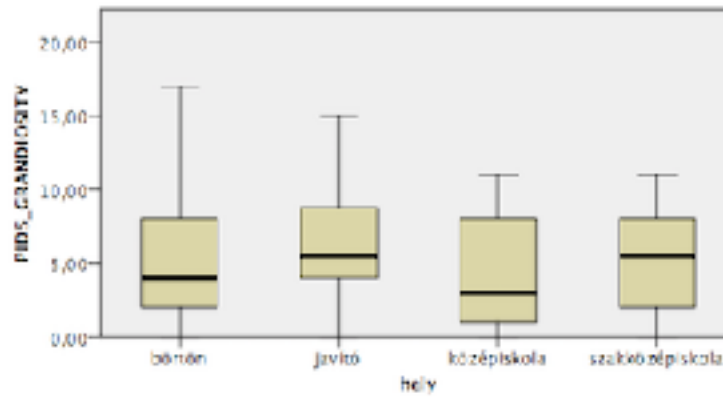
Total N	108
Test Statistic	13,121
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,004

### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



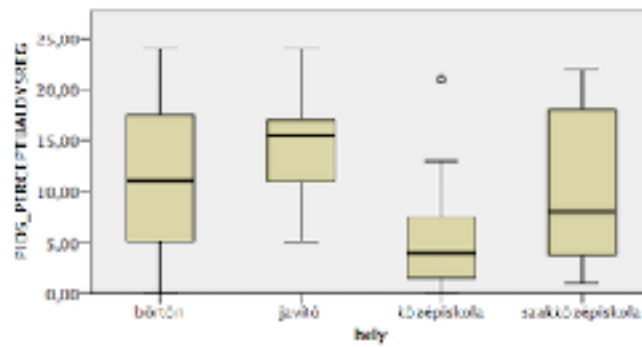
Total N	108
Test Statistic	9,727
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,021

### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



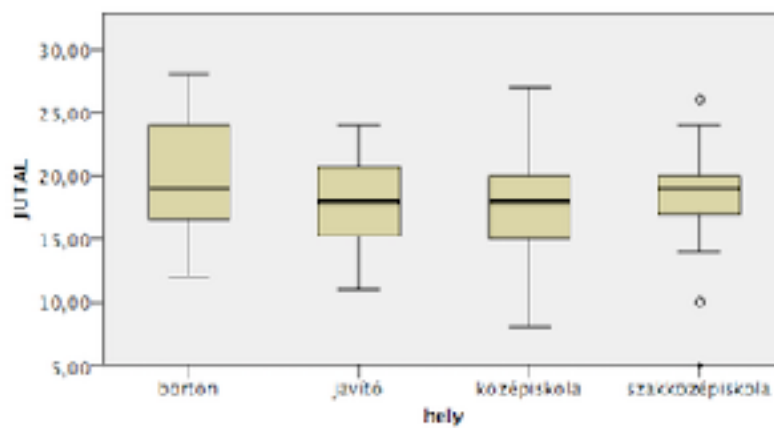
Total N	108
Test Statistic	3,552
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,314

### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



Total N	108
Test Statistic	24,135
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,000

### Independent-Samples Kruskal-Wallis Test



Total N	108
Test Statistic	2,629
Degrees of Freedom	3
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,452

## **Demográfiai adatok:**

### **1. Nem**

1•Férfi

2•Nő

### **2. Életkor:**

### **3. Mit követtél el?**

### **4. Iskolai végzettség**

1•Nyolc általános

2•Érettségi

3• 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10. osztály

### **5. Foglalkozásod**

Dolgoztál-e valaha? Ha igen, mit?

Dolgoztál-e a bekerülésed előtt?

Ha igen, mit?

### **6. Családodat / Családját anyagi szempontból melyik társadalmi rétegbe sorolná(d)?**

1•Alsó osztály

2•Középosztály

3•Felső osztály

### **7. Családi állapot**

Van-e párod?

Van-e feleséged?

Van-e gyermeked?

### **8. Lakóhely**

1•Főváros

2•Megyeszékhely

3•Város

4•Falu

5•Tanya

### **9. Édesanyád foglalkozása**

1•Alkalmazott

2•Vállalkozó

3•Közép-/felsővezető

4•Egyéb szellemi

5•Szakmunkás

6•Segéd- / betanított- /  
mezőgazdasági munkás

7•Tanuló/diák

8•Munkanélküli (Dolgozott-e már,  
mit?)

9•Nyugdíjas

10•Háztartásbeli (Dolgozott-e  
már, mit?)

Börtönviselt-e? Mit követett el?

**10. Édesanyád iskolai****végzettsége**

1•Nyolc általános (esetleg + szakma?)

2•Érettségi

3•Diploma

**11. Édesapád foglalkozása**

1•Alkalmazott

2•Vállalkozó

3•Közép-/felsővezető

4•Egyéb szellemi

5•Szakmunkás

6•Segéd- / betanított- / mezőgazdasági munkás

7•Tanuló/diák

8•Munkanélküli (Dolgozott-e már, mit?)

9•Nyugdíjas

10•Háztartásbeli (Dolgozott-e már, mit?)

Börtönviselt-e? Mit követett el?

**12. Édesapád iskolai végzettsége**

1•Nyolc általános (esetleg + szakma?)

2•Érettségi

3•Diploma

**13. Családi körülmények**

Hol és kivel nőttél fel?

Pl gyereketthon, mikor kerültél oda, miért?

Nagyszülőkkel milyen a viszonyod?

**14. Elváltak-e a szüleid? Elhunyt-e szülő(k)?**

Hány éves voltál akkor?

1. 0-6 éves

2. 6-10 éves

3. 10-16 éves

4. 16 évesnél több

**15. Kivel élsz azóta?**

1.Anyukámmal, aki egyedül van

2.Anyukámmal, aki párkapcsolatban van

3.Apukámmal, aki egyedül van

4.Apukámmal, aki párkapcsolatban van

5.Egyéb: ....

6.Önfenntartó

Van-e testvéred? Hány? Hány évesek? Börtönviseltek-e? Mit követtek el?

Gyermekek hány éves? Részt veszel/vettél-e a nevelésében? Milyen időközönként látod?

Fogyasztottál-e már kábítószer? Milyet? Voltál-e elvonón? Kapsz-e helyettesítő gyógyszereket?

Dohányzol-e?

Sportolsz-e?

Voltál-e önfenntartó? Mikor? Milyen körülmények között?

Mit csinálsz szabad idődben? Milyen foglalkozásokra jársz?

Megélhetési bűnözés volt-e? Mi volt az ok?

### JTCI Kérdőív/ 12-18 éveseknek\*

A következő oldalakon olyan állításokat találsz, amelyek a viselkedésedet, véleményedet, érdeklődésedet és érzéseidet írhatják le. Mindegyik állításhoz négyféle válaszlehetőség tartozik: „igaz”, „inkább igaz”, „inkább nem igaz”, „nem igaz”. Kérjük, olvasd el figyelmesen valamennyi kijelentést, és jelöld be (karikázással, vagy „x”-jellel) azt a választ amelyik a legjobban illik Rád. Kérünk, hogy válaszolj meg minden kijelentést, akkor is, ha a válaszban nem vagy egészen biztos.

Minden állítást gondosan olvass végig, de ne töprengj túlságosan sokáig egy-egy válaszon. Nincsenek helyes vagy helytelen, „jó” vagy „rossz” válaszok, jelöld meg egyszerűen a saját személyes véleményedet vagy érzéseidet. Próbáld meg magadat úgy jellemezni, ahogyan általában vagy legtöbbször érzel vagy cselekszel, nem pedig úgy, ahogyan éppen ebben a pillanatban érzed magad.

#### Hogyan kell kitölteni ezt a kérdőívet?

A kérdések megválaszolásánál tehát minden állítás után jelöld meg az „igaz”, vagy „inkább igaz”, vagy „inkább nem igaz”, vagy „nem igaz” válaszlehetőséget, mint ahogyan azt a következő példa mutatja:

o.	Értem, hogyan kell kitölteni ezt a kérdőívet.	Igaz	Inkább igaz	Inkább nem igaz	Nem igaz
----	---	------	-------------	-----------------	----------

(Ha érted hogyan kell kitölteni ezt a kérdőívet, jelöld meg az „igaz” választ, hogy világos legyen, hogy ez a kijelentés illik Rád.)

<b>Név:</b>	<b>Életkor:</b> ----- év	<b>Születési dátum:</b> ----/ ---/ ----/
	<b>Nem:</b> <input type="checkbox"/> fiú <input type="checkbox"/> lány	<b>Mai dátum:</b> ----/ ----/ ----/

Kérjük jelöld meg, melyik osztályba jársz:

5	6	7	8	9	10	11	12	N e m j á r o k m á r iskolába
---	---	---	---	---	----	----	----	-----------------------------------

\*\* © 1987,1992, 1994 C. Robert Cloninger; Német adaptáció: K. Schmeck, K. Goth, B. Meyenburg, F. Poustka (2000), Magyar fordítás (2001)

Igaz Rád ez az állítás? Igaz=3 Inkább igaz=2 Inkább nem igaz=1 Nem igaz=0		Iga z	Inkáb b igaz	Inkáb b nem igaz	Ne m Igaz
1.	Ha hibát vétettem, nagy gondot csinállok belőle magamnak.	3	2	1	0
2.	Veszekedés után hamar megbékülök.	3	2	1	0
3.	Gyakran nem tudom mit akarok.	3	2	1	0
4.	Ha valaki gorombán viselkedett velem, megfizetek érte.	3	2	1	0
5.	Nagy gondot fordítok arra, hogy lehetőleg mindent jól csináljak.	3	2	1	0
6.	Ha valamit meg akarok szerezni magamnak, akkor azt többnyire azonnal akarom.	3	2	1	0
7.	Elégedett vagyok a külsőmmel.	3	2	1	0
8.	Vásárláskor először alaposan körülnézek, mi az, ami kapható, mielőtt valamit kiválasztok.	3	2	1	0
9.	Gyakran elképzelem, hogy valami történik velem, vagy valamit rosszul csinállok.	3	2	1	0
10.	Nem kell valamit „különösen jól” csinálnom, a lényeg, hogy működjön.	3	2	1	0
11.	Tulajdonképpen egészen másmilyen szeretnék lenni, mint amilyen valójában vagyok.	3	2	1	0
12.	Hiszek a csodákban.	3	2	1	0
13.	Örömet okoz, ha új embereket ismerhetek meg.	3	2	1	0



14	Hiszek a sorsban (abban, hogy az életben néhány dolog előre meghatározott).	3	2	1	0
15	Szeretek hosszasan töprengeni, mielőtt valami mellett döntök.	3	2	1	0
16	Ha valaki valamit nem tud vagy nem ért, hamar türelmetlen leszek.	3	2	1	0
17	Ha más emberekkel kell megismerkednem, nagyon félénk vagyok.	3	2	1	0
18	Elég erősnek érzem magam ahhoz, hogy valahogy mindennel megbirkózzam.	3	2	1	0
19	Ha nagyon koncentrálok valamire (pl. festek valamit vagy olvasok), akkor képes vagyok magam körül minden másról megfeledkezni.	3	2	1	0
20	Gyakran elrejttem a valódi érzéseimet.	3	2	1	0
21	Sokszor spontán, a „hasamra ütve” döntök.	3	2	1	0
22	Nagyon ügyelek arra, hogy mások mit mondanak, vagy tesznek, nehogy valakit véletlenül megsértsek.	3	2	1	0
23	Hiszek abban, hogy mindennek van egy felsőbb értelme, még ha azt nem is mindig értem.	3	2	1	0
24	Ha valamilyen probléma adódik, sok ötletem van, hogyan lehetne azt megoldani.	3	2	1	0
25	Gyakran egyszerűen nincs kedvem ahhoz, hogy bármiért is erőfeszítéseket tegyek.	3	2	1	0
26	Ha bosszús vagyok, akkor ezt világosan ki is mutatom (hangosan szitkozódok, elrohanok, vagy ilyesmi).	3	2	1	0

27	Óvatos ember vagyok és többnyire ügyelek arra, hogy ne történjen velem semmi (pl. hogy ne fázzak vagy ne sérüljek meg).	3	2	1	0
28	Szeretek másoknak segíteni, akkor is, ha tulajdonképpen más dolgom lenne.	3	2	1	0
29	Gyakran nagyon elégedetlen vagyok magammal.	3	2	1	0
30	A legtöbb játékot gyorsan megunom.	3	2	1	0
31	Nem jelentene gondot számomra, hogy egy ünnepségen kiálljak énekelni, vagy, hogy egy nyilvános játékban részt vegyek.	3	2	1	0
32	Magamnak való vagyok.	3	2	1	0
33	Ha valakivel rosszul bántam, vagy hibáztam, akkor elnézést kérek miatta.	3	2	1	0
34	Szívesen teszek javaslatokat arra, hogy valamit hogyan lehetne jobban csinálni.	3	2	1	0
35	Többnyire nagyon izgatott vagyok, ha ismeretlen emberekkel találkozom.	3	2	1	0
36	Olyan emberekkel szemben is barátságos vagyok, akik velem szemben rosszul viselkedtek.	3	2	1	0
37	Nagyon szeretnék ténylegesen tenni valamit azért, hogy ne legyen több háború ezen a földön.	3	2	1	0
38	Sokszor nem tudom, hogyan birkózzam meg a dolgokkal egyedül.	3	2	1	0

39	Egy szomorú történet engem nem érint meg olyan mélyen, mint másokat.	3	2	1	0
40	Legtöbbször csak azt csinálom meg, amit tényleg meg kell tennem.	3	2	1	0
41	Ha valamit túl nehéznek bizonyul számomra, akkor azt annyiban hagyom.	3	2	1	0
42	Sokszor megkérdezek másokat, hogy hogyan csináljak valamit.	3	2	1	0
43	Szívesebben spórolok, minthogy azonnal elköltsem a pénzemem.	3	2	1	0
44	Szívesen törődöm a barátaimmal, ha gondjaik vannak.	3	2	1	0
45	Ha van valami tennivaló szívesen segítek.	3	2	1	0
46	Ha valaki valamiben nem akar részt venni, akkor ő nem is odavaló.	3	2	1	0
47	Hamar elfáradok és több pihenésre van szükségem, mint másnak az én koromban.	3	2	1	0
48	A problémáimat szívesebben oldom meg egyedül.	3	2	1	0
49	Ha megígérek valamit, akkor azt feltétlenül meg is tartom.	3	2	1	0
50	Nem akarom, hogy dolgom legyen olyan emberekkel, akiket nem kedvelek (nem akarok velük sem együtt dolgozni, sem együtt játszani stb.).	3	2	1	0
51	Ha van pénzem, akkor azt azonnal el is költöm valamire.	3	2	1	0

52	Mások rá tudnak venni arra, hogy megtegyek olyan dolgokat, amiket nem is akarok (pl. gyerekes vagy közönséges dolgokat).	3	2	1	0
53	Hiszek abban, hogy van egy felsőbb erő, amely az élőlényeket összeköti egymással.	3	2	1	0
54	Szeretek gyors döntéseket hozni, mert nem szeretek várni.	3	2	1	0
55	Ha valami újat kell csinálnom, sokat aggódom miatta (megfájdul a hasam, nem tudok aludni).	3	2	1	0
56	Aggódom a környezetszennyezés miatt.	3	2	1	0
57	Ha nem tudok vagy nem értek valamit, akkor addig gyakorlom, amíg sikerül.	3	2	1	0
58	Sokszor nem tudom, mit kezdjek az életemmel.	3	2	1	0
59	Hiszek benne, hogy aki másoknak segít, maga nem jut semmire.	3	2	1	0
60	Gyakran félek olyan új dolgoktól, amiket szívesen megtennék.	3	2	1	0
61	Sokszor nem tehetek róla, hogy nehéz helyzetekbe bonyolódom.	3	2	1	0
62	Minden embert azonos tisztelettel kezelek, mindegy, hogy takarítónőről, vagy igazgatóról van szó.	3	2	1	0
63	Ha gondjaim vannak, akkor szeretnék erről beszélni a barátaimmal.	3	2	1	0
64	Ideges leszek, ha valami új dolgot kell kipróbálnom.	3	2	1	0
65	Hamar mérges leszek, ha valami bosszant.	3	2	1	0

66	Hiszek abban, hogy minden élőlény (a növények és állatok is) értékes és egyfajta lélekkel is rendelkezik.	3	2	1	0
67	Sokszor engedek, hogy ne legyen veszekedés.	3	2	1	0
68	Gyakran sírva fakadok, ha szomorú filmet nézek.	3	2	1	0
69	Ha valakinek vidám ötlete támad, azonnal csatlakozom.	3	2	1	0
70	Képes vagyok az időről teljesen megfelekedezni, ha valamivel el vagyok foglalva.	3	2	1	0
71	Nekem gyakran teljesen mindegy, hogy igazságos vagyok-e vagy az igazságot mondom-e.	3	2	1	0
72	Sokszor csak úgy kedvem támad valami újat vagy őrültséget csinálni.	3	2	1	0
73	Nagyon igyekszem, hogy magatartásommal ne sértsek másokat.	3	2	1	0
74	Többnyire van egy világos cél a szemem előtt, amit el akarok érni (pl. jó iskolai végzettség, új barátokat találni, vagy pénzt félretenni egy bizonyos dologra).	3	2	1	0
75	Ha meg kell ismerkednem valakivel, már jó előre aggódom miatta.	3	2	1	0
76	Ha valami felkelti a kíváncsiságomat, akkor nem érdekelnek sem veszélyek, sem tilalmak.	3	2	1	0
77	Szeretek gyorsan és egy meghatározott rendszer szerint dolgozni.	3	2	1	0
78	Nem szívesen beszélek magamról.	3	2	1	0

79	Hiszek benne, hogy egy szellemi hatalom (isten, őrangyal) egyszer már a segítségemre volt.	3	2	1	0
80	Nehezen viselem, ha mások nem kedvelnek.	3	2	1	0
81	Sokszor felajánlom a segítségemet, ha valaki nehéz helyzetbe került, vagy valamire szüksége van.	3	2	1	0
82	Egy betegségből lassabban gyógyulok fel, mint mások.	3	2	1	0
83	Igyekszem betartani a szabályokat.	3	2	1	0
84	A kellemetlen vagy kínos élmények még sokáig járnak a fejemben.	3	2	1	0

<b>Igaz Rád ez az állítás?</b> Igaz=3 Inkább igaz=2 Inkább nem igaz=1 Nem igaz=0	<b>Iga z</b>	<b>Inkáb b igaz</b>	<b>Inkáb b nem igaz</b>	<b>Ne m Igaz</b>
--	------------------	-----------------------------	-------------------------------------	--------------------------

**KÉRJÜK, ELLENŐRIZD, HOGY MINDEN KÉRDÉSRE VÁLASZOLTÁL-E!  
KÖSZÖNJÜK.**

## LSRP

	<b>Egyálta lán nem é r t e k egy</b>	<b>Inkáb b nem érték egy</b>	<b>Inkáb b egy érték</b>	<b>Teljes e n egy érték</b>
1. a siker a legerősebb túlélésén alapszik; nem foglalkozom a vesztesékekkel				
2. ha belekezek egy feladatba, hamar elvesztem az érdeklődésemet.				
3. ha valami nem sikerül, gyakran dühbe gurulok				
4. az életem legfőbb célja, hogy minél több anyagi (pl. lakás, kocs) javat szerezzek.				
5. mielőtt bármit is csinálnék, alaposan végiggondolom a lehetséges következményeket.				

6. a legfontosabb célom, hogy rengeteg pénzt keressek.				
7. számomra minden elfogadható és helyes, amit meg tudok úszni				
8. gyakran unatkozom.				
9. szeretem manipulálni mások érzéseit.				
10. gyakran csodálom az igazán okos csalókat.				
11. kiborítana, ha valaki más kárán érnék el sikert.				
12. azok az emberek, akik elég hülyék ahhoz, hogy átverjék őket, meg is érdemli azt.				
13. azt mondom az embereknek, amit hallani akarnak tőlem, így azt teszik, amit én akarok, hogy tegyenek.				
14. rosszul érzem magam, ha szavaim vagy tetteim fájdalmat okoznak valakinek.				
15. számomra a saját boldogulásom az elsődleges.				
16. a legtöbb problémám abból adódik, hogy az emberek nem értenek meg engem.				
17. a csalás helytelen dolog, mivel tisztességtelen másokkal szemben.				
18. időről-időre hasonló gondban találok magam.				
19. még akkor sem hazudnék, ha valamit nagyon szeretnék eladni .				
20. a mai világban igazoltnak érzem magam mindenben, ha tetteimet siker koronázza.				
21. semmit sem tervezek jóval előre.				
22. aggódnak csak mások a magasabb erkölcsi értékekért, engem ezek egyáltalán nem érdekelnek.				
23. egy cél mellett hosszú időn át kitartok.				
24. fontosnak tartom, hogy céljaim elérése közben ne sértsek meg másokat.				
25. sokszor kiabálok/veszekedek másokkal.				
26. szerintem az emberek túlértékelik a szeretetet.				

## MCNS

Az alábbi állítások önmagával- illetve másokkal való kapcsolataira vonatkozó gondolataira és érzéseire irányulnak. Kérem valamennyi állítást olvassa el figyelmesen, és döntse el, hogy az adott állításokat általánosságban véve mennyire tartja igaznak önmagára nézve.

1 – egyáltalán nem igaz

2 – inkább nem igaz

3 – semleges

4 – inkább igaz

5 – teljes mértékben igaz

1. Teljesen bele tudok merülni a személyes kapcsolataimat, egészségemet, gondjaimat, másokkal való kapcsolataimat érintő gondolataimba.

1                      2                      3                      4                      5

2. Könnyen megsérülnek az érzéseim, ha mások sértő megjegyzést tesznek rám vagy nevetség tárgyává válok.

1                      2                      3                      4                      5

3. Ha belépek valahová, gyakran érzem feszélyezettnek magam és hogy a többiek figyelme rám irányul.

1                      2                      3                      4                      5

4. Nem szeretem egy eredmény érdemét másokkal megosztani.

1                      2                      3                      4                      5

5. Nem szeretek csoportban lenni, ha csak nem tudom, hogy a jelenlévők közül legalább egy ember igazán becsül engem.

1                      2                      3                      4                      5

6. Úgy érzem, temperamentumomban a legtöbb embertől különbözöm.

1                      2                      3                      4                      5

7. Gyakran sajátos módon értelmezem mások véleményét.



- |     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |
|-----|--|---|---|---|---|
| 8.  | Gyakran annyira belemerülök abba, ami érdekel, hogy megfeledekzem mások létezéséről is.              |   |   |   |   |
|     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 9.  | Úgy érzem, anélkül is épp elég teher van a vállamon, hogy mások problémái miatt aggódnék.            |   |   |   |   |
|     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 10. | Titokban idegesít, mikor mások hozzám fordulnak a problémáikkal és az időmet, szimpátiámat igénylik. |   |   |   |   |
|     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 11. | Irgy vagyok a csinos vagy jóképű emberekre.  |   |   |   |   |
|     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 12. | Hajlamos vagyok megalázottságot érezni, ha kritizálnak.  |   |   |   |   |
|     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 13. | Csodálkozok rajta, hogy más emberek miért nem ismerik el jobban a jó tulajdonságaimat.               |   |   |   |   |
|     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 14. | Általában hajlamos vagyok az embereket vagy nagyszerűnek, vagy szörnyűnek tartani.                   |   |   |   |   |
|     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 15. | Néha anélkül, hogy tudnám miért, arról fantáziálok, hogy erőszakosan viselkedek.                     |   |   |   |   |
|     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 16. | Különösen érzékeny vagyok a sikerre és a kudarcra.   |   |   |   |   |
|     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 17. | Olyan problémáim vannak, amiket úgy tűnik senki más nem ért meg.                                     |   |   |   |   |
|     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 18. | Minden áron próbálom elkerülni az elutasítást.   |   |   |   |   |
|     | 1  | 2 | 3 | 4 | 5 |

19 A titkos gondolataim, érzéseim és tetteim elborzasztanak néhány barátomat.

1 2 3 4 5

20 Hajlamos vagyok olyan kapcsolatokba bonyolódni, ahol felváltva imádom és nézem le a másik személyt.

1 2 3 4 5

21 Még ha a barátaim társaságában is vagyok, akkor is gyakran érzem magam kellemetlenül és nagyon magányosnak.

1 2 3 4 5

22 Neheztelek azokra, akiknek megvan az, ami nekem hiányzik.

1 2 3 4 5

23 A vereség vagy csalódás rendszerint megszégyenít és feldühít, de megpróbálom nem kimutatni.

1 2 3 4 5

## NPI

Ebben a kérdőívben olyan állításokat talál, amelyeket az emberek gyakran használnak saját véleményük vagy viselkedésük jellemzésére. Mindegyik állításhoz kétféle válaszlehetőség tartozik: "igaz" vagy "nem igaz". Kérjük olvassa el figyelmesen valamennyi kijelentést, azután jelölje be azt a választ, amelyik meggyőződése szerint jobban illik Önre. Ne töprengjen túlságosan sokáig az egyes válaszokon.

		Igaz	Nem igaz
1.	Született tehetségem van arra, hogy befolyásoljak másokat.		
2.	A szerénység nem áll jól nekem.		
3.	Majdnem mindent meg mernék tenni.		
4.	Tudom, hogy jó vagyok, mert mások folyamatosan ezt mondják nekem.		
5.	Sokkal jobb lenne a világ, ha én irányítanám.		
6.	Bármilyen helyzetből kivágom magam.		

7.	Szeretek a figyelem középpontjában lenni.		
8.	Sikeres leszek.		
9.	Különlegesnek gondolom magam.		
10.	Jó vezetőnek tartom magam.		
11.	Rámenős vagyok.		
12.	Szeretem, ha van tekintélyem, hatalmam más emberek felett.		
13.	Könnyen manipulálok másokat.		
14.	Ragaszkodom ahhoz, hogy megkapjam a nekem járó tiszteletet.		
15.	Szeretek büszkélkedni a testemmel.		
16.	Az emberek számomra nyitott könyvek.		
17.	Szeretek felelősséget vállalni a döntéshozatalokért.		
18.	Meg akarom mutatni a világnak, hogy viszem valamire.		
19.	Szívesen nézegetem a testem.		
20.	Hajlamos vagyok a kérkedésre, ha lehetőségem van rá.		
21.	Mindig tudom, hogy mit teszek.		
22.	Céljaim elérése ritkán függ másoktól.		
23.	Mindenki szereti hallgatni az én történeteimet.		
		Igaz	Nem igaz
24.	Sokat várok más emberektől.		
25.	Csak akkor leszek elégedett, ha mindent megkapok, amit megérdemlek.		
26.	Szeretem, ha bókolnak nekem.		
27.	Erősen vágyom a hatalomra.		
28.	Szeretek új hóbortokat kezdeni, és divatot teremteni.		
29.	Szeretem nézegetni magam a tükörben.		
30.	Imádok a figyelem középpontjában lenni.		
31.	Úgy élhetem az életem, ahogy csak akarom.		
32.	Úgy tűnik, hogy az emberek mindig elismerik a tekintélyemet.		

33.	Vezető lennék inkább.		
34.	Nagyszerű ember leszek.		
35.	Bármivel bármit el tudok hitetni, amit csak akarok.		
36.	Született vezető vagyok.		
37.	Bárcsak egyszer valaki megírná az önéletrajzomat.		
38.	Zavar, ha az emberek nem figyelnek fel a külsőmre, amikor társaságba megyek.		
39.	Másoknál tehetségesebb vagyok.		
40.	Rendkívüli ember vagyok.		

## Sadism

- 1- egyáltalán nem értek egyet
- 2- részben nem értek egyet
- 3- semleges
- 4- részben egyet értek
- 5- teljes mértékben egyet értek

1. Nevetségessé tettem embereket, hogy tudják, én vagyok a főnök.

1                                  2                                  3                                  4  
5

2. Sosem unom meg mások piszkálását.

1                                  2                                  3                                  4  
5

3. Bántanék is másokat, ha ez az ára annak, hogy nálam legyen az irányítás.

1                                  2                                  3                                  4  
5

4. Vicces látni, ahogy zaklatottá válik valaki, amikor kigúnyolom.

1                                  2                                  3                                  4  
5

5. Izgalmas rosszindulatúnak lenni másokkal.  
1                      2                      3                      4  
5
6. Örömet okoz számomra kigúnyolni másokat a barátaik előtt.  
1                      2                      3                      4  
5
7. Izgalmas számomra végignézni azt, (a)hogy mások összevesznek.  
1                      2                      3                      4  
5
8. Azon szoktam gondolkodni, hogy bántham azokat az embereket,  
akik  
idegesítenek.  
1                      2                      3                      4  
5
9. Nem bánthánék másokat szándékosan még akkor sem, ha nem is  
kedvelem az illetőt.  
1                      2                      3                      4  
5

## PID

Egy listát lát kijelentésekről, melyekkel különböző személyek saját magukat jellemzik. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy **Ön** hogyan jellemezné magát. Nincsenek „helyes” és „helytelen” válaszok. Értékelje az állításokat a lehető legőszintébben. Arra kérjük, ne kapkodjon, figyelmesen olvassa el az állításokat, és válassza ki az értékelést, ami leginkább jellemzi Önt.

		Hamis vagy gyakran hamis	Néha vagy valamenn yire hamis	Néha vagy valamenn yire igaz	Igaz vagy gyakran igaz
1	Az emberek meggondolatlanok tartanak.	0	1	2	3
2	Úgy érzem, hogy egészen lobbanékonyan cselekszem.	0	1	2	3
3	Gyakran az ötleteim túl szokatlanok ahhoz, hogy kifejtsem másoknak.	0	1	2	3
4	Kerülöm a kockázatos helyzeteket.	0	1	2	3
5	Jobban szeretek nem túl közel kerülni az emberekhez.	0	1	2	3
6	Gyakran verekszem.	0	1	2	3
7	Goromba és barátságtalan vagyok.	0	1	2	3
8	Gyakran impulzívan cselekszem anélkül, hogy gondolnék a következményekre.	0	1	2	3
9	Elhamarkodott döntéseket hozok, még akkor is, ha tudom, hogy nem lesz jó vége.	0	1	2	3
10	Nem érdekel, ha mások miattam szenvednek.	0	1	2	3
11	Magamnak való vagyok.	0	1	2	3
12	Gyakran mondok olyat, amit mások furcsának találnak.	0	1	2	3
13	Mindig a pillanat hatása alatt cselekszem.	0	1	2	3

14	Úgy tűnik, mások azt gondolják, hogy furcsán viselkedem.	0	1	2	3
15	Mondták már, hogy különös módon gondolkodom.	0	1	2	3
		Hamis vagy gyakran hamis	Néha vagy valamennyire hamis	Néha vagy valamennyire igaz	Igaz vagy gyakran igaz
16	Ráförmedek az emberekre, ha apróságokkal irritálnak.	0	1	2	3
17	Mások felelőtlennek tartanak.	0	1	2	3
18	Tudok utálatos lenni, ha kell.	0	1	2	3
19	A gondolataim gyakran különös vagy szokatlan irányba haladnak.	0	1	2	3
20	Kerülöm a veszélyes sportokat és tevékenységeket.	0	1	2	3
21	Problémát jelent, hogy különbséget tegyek az álmok és a való élet között.	0	1	2	3
22	Néha az a furcsa érzésem támad, hogy a testrészeim elhaltak vagy nem az enyémeik.	0	1	2	3
23	Könnyen dühös leszek.	0	1	2	3
24	Veszélykeresésben nem ismerem határt.	0	1	2	3
25	Őszintén szólva fontosabb vagyok másoknál.	0	1	2	3
26	Meg nem történt dolgokról találok ki történeteket.	0	1	2	3
27	Az emberek gyakran beszélnek olyan tetteimről, amik elkövetésére nem emlékszem.	0	1	2	3
28	Furcsa, de hétköznapi tárgyak néha a megszokottól eltérő formájúnak látszanak.	0	1	2	3
29	Sok olyan dolgot teszek, amit mások kockázatosnak tartanak.	0	1	2	3

30	A gondolataim gyakran értelmetlenek mások számára.	0	1	2	3
31	Gyakran kitalálok dolgokat magamról, hogy elérjem, amit akarok.	0	1	2	3

		Hamis vagy gyakran hamis	Néha vagy valamennyire hamis	Néha vagy valamennyire igaz	Igaz vagy gyakran igaz
32	Nem okoz gondot, hogy más embereket szenvedni lássak.	0	1	2	3
33	Az emberek gyakran úgy néznek rám, mintha valami nagyon furcsát mondtam volna.	0	1	2	3
34	Az embereknek nem tűnik fel, hogy hízelgek nekik azért, hogy elérjek valamit.	0	1	2	3
35	Általában előbb gondolkozom, aztán cselekszem.	0	1	2	3
36	Gyakran látok éles, álomszerű képeket elalváskor vagy ébredéskor.	0	1	2	3
37	Kimagasló tulajdonságokkal rendelkezem, amikkel mások nem.	0	1	2	3
38	Szeretek kockázatot vállalni.	0	1	2	3
39	Ha meg akarok tenni valamit, nem állít meg, hogy veszélyes lehet.	0	1	2	3
40	Úgy tűnik, mások különcnek vagy szokatlannak tartanak.	0	1	2	3
41	A gondolataim furcsák és kiszámíthatatlanok.	0	1	2	3
42	Nem érdekelnek mások érzései.	0	1	2	3
43	Ahhoz, hogy az életben megkapd, amit akarsz, át kell gázolnod az embereken.	0	1	2	3
44	Mindent elkövetek, hogy elkerüljem a csoportos elfoglaltságokat.	0	1	2	3



45	Tudok sunyi lenni, ha ezzel elérem, amit akarok.	0	1	2	3
46	Ritkán, ha egy ismerős tárgyra nézek, úgy érzem, mintha először látnám.	0	1	2	3
47	Távolságtartó vagyok az emberekkel.	0	1	2	3
		Hamis vagy gyakran hamis	Néha vagy valamennyire hamis	Néha vagy valamennyire igaz	Igaz vagy gyakran igaz
48	Gyakran nem tudom irányítani a gondolataimat.	0	1	2	3
49	Rossz néven veszem, ha megmondják, mit csináljak, akkor is, ha a főnököm teszi.	0	1	2	3
50	Mindent elkerülök, ami egy kicsit is veszélyes lehet.	0	1	2	3
51	Sohasem ártanék egy másik embernek.	0	1	2	3
52	Hirtelen haragú vagyok.	0	1	2	3
53	Vannak rendkívüli képességeim, például néha pontosan tudom, mit gondolnak mások.	0	1	2	3
54	Inkább a biztonságra hajtok, semhogy felesleg rizikót vállalnék.	0	1	2	3
55	Néha olyan hangokat hallottam, amit mások nem.	0	1	2	3
56	Gyakran tapasztalok szokatlan élményeket, például érzem egy személy jelenlétét, aki nincs is ott.	0	1	2	3
57	Jó vagyok abban, hogy elérjem, hogy más azt tegye, amit én akarok.	0	1	2	3
58	Nincs ellenemre időnként egy kis kockázat.	0	1	2	3
59	Szinte mindenkinél jobb vagyok.	0	1	2	3

60	Ha valaki megbánt, mindent megteszek, hogy megbosszuljam.	0	1	2	3
61	A másoknak való hízélgés segít elérni, amit akarok.	0	1	2	3
62	Néha túlzásokba kell esni, hogy előrébb juss.	0	1	2	3
63	Gyakran elég nemtörődöm vagyok a saját és mások dolgaival.	0	1	2	3
64	Nem habozok csálni, ha az előrébb visz.	0	1	2	3
65	Nem szeretek másokkal időt tölteni.	0	1	2	3
66	Láttam olyan dolgokat, amik igazából nem is voltak ott.	0	1	2	3
		Hamis vagy gyakran hamis	Néha vagy valamennyire hamis	Néha vagy valamennyire igaz	Igaz vagy gyakran igaz
67	Igyekszem igazat mondani akkor is, ha nehezemre esí.	0	1	2	3
68	Hiszek abban, hogy néhány ember képes az elméjével tárgyakat mozgatni.	0	1	2	3
69	Nem érdekel a barátkozás.	0	1	2	3
70	Ha másokkal beszélek, igyekszem a lehető legkevesebbet mondani.	0	1	2	3
71	Néha tudok másokat befolyásolni gondolatátvitellel.	0	1	2	3
72	A legtöbb ember számára értelmetlen, ahogy gondolkodom bizonyos dolgokról.	0	1	2	3
73	Nem érdekel, ha a cselekedeteimmel megbántok másokat.	0	1	2	3
74	Néha úgy érzem, hogy mások gondolatai irányítanak engem.	0	1	2	3
75	Tesztek olyan ígéreteket, amiket nem fogok betartani.	0	1	2	3

76	Könnyű felbosszantani.	0	1	2	3
77	Azt csinálom, amit akarok, tekintet nélkül arra, hogy biztonságos-e.	0	1	2	3
78	Gyakran elfelejtem kifizetni a számláimat.	0	1	2	3
79	Nem szeretek túl közel kerülni az emberekhez.	0	1	2	3
80	Jó vagyok az emberek rászédésében.	0	1	2	3
81	Soha nem vállalom kockázatot.	0	1	2	3
82	Nem nagy ügy, ha megbántok másokat.	0	1	2	3
83	Gyakran elég ellenséges vagyok.	0	1	2	3
84	Hagytam már ott várost amiatt, hogy ne kelljen felelősséget vállalnom.	0	1	2	3
85	Többször mondták már, hogy furcsa szokásaim vannak.	0	1	2	3
		Hamis vagy gyakran hamis	Néha vagy valamennyire hamis	Néha vagy valamennyire igaz	Igaz vagy gyakran igaz
85	Szinte minden ismerősömnél többet értem el.	0	1	2	3
87	Bűbájos tudok lenni, ha el akarok érni valamit.	0	1	2	3
88	Nem törődöm az emberekkel, csak ha muszáj.	0	1	2	3
89	Nem érdekelnek más emberek problémái.	0	1	2	3
90	Számos szokásom van, amit mások furcsának tartanak.	0	1	2	3
91	Kerülöm a társas összejöveteleket.	0	1	2	3
92	Különleges bánásmódot érdelek.	0	1	2	3
93	Nagyon dühös leszek, ha valaki csak egy kicsit is megsért.	0	1	2	3

94	Néha azt gondolom, hogy valaki kiveszi a gondolatokat a fejből.	0	1	2	3
95	Időnként úgy érzem, hogy nincs kapcsolatom a világgal vagy magammal.	0	1	2	3
96	Gyakran látok szokatlan összefüggéseket dolgok között, amik másoknak nem tűnnek fel.	0	1	2	3
97	Amikor potenciálisan veszélyes dolgokat teszek, nem gondolok arra, hogy megsérülhetek.	0	1	2	3
98	Gyakran kell nálam kevésbé fontos emberekkel foglalkoznom.	0	1	2	3
99	Néha megütök embereket, hogy emlékeztessem őket arra, hogy ki a főnök.	0	1	2	3
100	Élvezem, ha hülyét csinálhatok tekintélyszemélyekből.	0	1	2	3
101	Egyszerűen kihagyom a találkozókat és megbeszéléseket, ha nincs kedvem hozzá.	0	1	2	3
		Hamis vagy gyakran hamis	Néha vagy valamennyire hamis	Néha vagy valamennyire igaz	Igaz vagy gyakran igaz
102	Nagyon impulzív vagyok.	0	1	2	3
103	Gyakran vannak gondolataim, amik számomra értelmesek, de mások furcsának találják.	0	1	2	3
104	Kihasználom az embereket, hogy megkapjam, amit akarok.	0	1	2	3
105	Nem látom értelmét annak, hogy büntudatot érezzek azért, amiért megbántottam másokat.	0	1	2	3
106	Legtöbbször nincs értelme barátságosnak lenni.	0	1	2	3
107	Vannak furcsa élményeim, amiket nagyon nehéz megmagyarázni.	0	1	2	3
108	Teljesítem a kötelességem.	0	1	2	3

109	Gyakran „kikapcsolok”, majd észreveszem, hogy csomó idő eltelt.	0	1	2	3
110	Könnyen hazudok.	0	1	2	3
111	Utálok kockázatot vállalni.	0	1	2	3
112	Undok vagyok azzal, aki megérdemli.	0	1	2	3
113	A körülöttem lévő dolgok valótlannak vagy a szokásosnál valóságosabbnak érződnek.	0	1	2	3
114	Ferdítem az igazságot, ha ez hasznomra válik.	0	1	2	3
115	Könnyen kihasználom másokat.	0	1	2	3



## Tisztelt Szülő!

A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti Tudományi Kar Pszichológia Intézetében egy olyan kutatás zajlik, amely fiatalok fogvatartottak személyiségátfogóan vizsgálja, azonban az eltérések vizsgálatához egy kontroll csoporttal való tesztfelvétel is szükséges. A kutatás szakmailag megalapozott, külföldi egyetemeken gyakran vizsgált és publikált témán alapul és technikát alkalmaz.

A Pécsi Tudományegyetem pszichológia mester szakos hallgatója Górné Dóra személyiséglélektan témájú kutatást szeretne elvégezni a szaktanárunk felügyelete alatt az alábbi témában. A kutatás pontos célja az, hogy fiatalok fogvatartottak személyiségjellemzőinek esetleges másságát tárja fel, olyan jegyeket keresve, melyek determinálhatják a bűnözői létet. Mindezt pedig normál, iskolába járó, más körülmények között nevelkedő, hasonló korú társaikkal való összehasonlítás révén kívánja elérni. A kutatás két részből áll, első része különböző személyiség kérdőívekből, mely főként a karakter- és temperamentum jellemzőket, pszichopátiát, szadizmust, nárcizmust, és beilleszkedést mér. A kérdőívekben a diákoknak el kell dönteniük, hogy az adott állítás mennyire igaz rájuk. Továbbá egy kérdőívvel rögzítjük a résztvevők demográfiai adatait és néhány személyes vonatkozású adatot is (kor, nem, párkapcsolat, iskolázottság, családi háttér, esetleges büntetett előéletű személy a családban). A vizsgálatban való részvétel önkéntes alapon történik és tökéletesen anonim módon, a diákok neve nélkül. A résztvevők kérdőívei egy általuk választott főnévből és számból generált kóddal lesznek ellátva, de ezt csak a vizsgálat vezetői és a témavezető fogja látni, az eredmények közzétételében nem fog megjelenni, a kódoknak csak az adatok feldolgozásakor lesz szerepük. A vizsgálat körülbelül 30 percet vesz igénybe, három alkalommal, az iskola falai között. Az eredményeket tudományos dolgozat formájában fogom közreadni. A dolgozat az egyes diákok személyes adatait semmilyen formában nem fogja tartalmazni, egyéni eredmények nem lesznek megemlítve, minden csak összegzett adatok formájában kerül bemutatásra. A felvételeket a Pszichológiai Intézetben őrizzük.

Az Ön gyermekének a neve kizárólag ezen a nyilatkozaton fog szerepelni, nem tudjuk az arcokhoz és a tesztekhez rendelni őket.

Kérem, töltsse ki a megfelelő helyen és juttassa vissza, 2017. május 29-ig:

Nem járulok hozzá ahhoz, hogy ..... nevű gyermekem részt vegyen a kutatási programban.

Hozzájárulok, hogy ..... nevű gyermekem részt vegyen a kutatási programban.

Amennyiben a nyilatkozat a fent említett időpontig nem kerül aláírásra és visszaküldésre, automatikus beleegyezést lép életbe.

Kutatást vezető hallgató: Górné Dóra ([dora.gor24@gmail.com](mailto:dora.gor24@gmail.com))

Témavezető oktató: Dr. Nagy László ([nagy.laszlo@pte.hu](mailto:nagy.laszlo@pte.hu))

.....  
Aláírás

.....  
Górné Dóra

Pécs, 2017.05.15.

**Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-2-I  
kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának  
támogatásával készült**



EMBERI ERŐFORRÁSOK  
MINISZTERIUMA